

Možnosti využití výtvarného uměleckého díla v předškolním vzdělávání

Veronika Malindová

Bakalářská práce
2022

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav školní pedagogiky

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Veronika Malindová**
Osobní číslo: **H200186**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Učitelství pro mateřské školy**
Forma studia: **Kombinovaná**
Téma práce: **Možnosti využití výtvarného uměleckého díla v předškolním vzdělávání**

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury z oblasti výtvarné edukace v prostředí mateřské školy.
Vymezení terminologie a teoretických východisek o využití výtvarného umění ve vzdělávání dětí předškolního věku.
Zpracování souboru výtvarných aktivit zaměřených na seznámení dětí s výtvarným uměním v mateřské škole.
Realizace a ověření výtvarných aktivit ve vybrané mateřské škole.
Evaluace souboru výtvarných aktivit a doporučení pro praxi mateřských škol.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

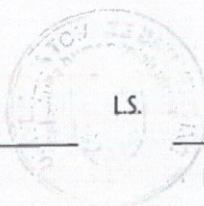
- Bezděková, L., Kubecová, M., Kupcová, Z., & Váňová, H. (2016). *Rozvíjíme výtvarné dovednosti a fantazii dětí*. Praha: Raabe.
- Hazuková, H. (2012). *Výtvarné činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe.
- Rochovská, I., & Krupová, D. (2016). *Umělci v mateřské škole: aktivity zaměřené na interpretaci výtvarného umění*. Praha: Portál.
- Slavík, J., Chrz, V., & Štech, S. (2013). *Tvorba jako způsob poznávání*. Praha: Karolinum.
- Stadlerová, H. (2011). *Po O: východiska a inspirace pro výtvarnou tvorbu dětí v předškolním vzdělávání*. Brno: Masarykova univerzita.

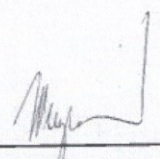
Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. lic. Renáta Matušů, Ph.D.**
Ústav školní pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce: **11. října 2021**
Termín odevzdání bakalářské práce: **29. dubna 2022**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

prof. PaedDr. Adriana Wiegerová, Ph.D.
ředitelka ústavu

Ve Zlíně dne 22. listopadu 2021

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem citoval(a).
V případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor.

Ve Zlíně 22.4.2022

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

⁽¹⁾ Vysoká škola nevydělává zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce má aplikační charakter, zaměřuje se na výtvarnou činnost v mateřské škole s využitím umění a výtvarného uměleckého díla. Cílem této bakalářské práce je vytvořit soubor činností, díky kterým dojde k seznámení dětí předškolního věku s uměním a vybranými uměleckými díly. V teoretické části shrnuje informace a poznatky o výtvarném umění. V praktické části bakalářské práce je zpracován návrh souboru, který představuje vybraná umělecká díla za pomoci výtvarných aktivit. Tento soubor byl ověřen v praxi, následně evaluován a jsou z něj vypracována doporučení pro praxi.

Klíčová slova: umění, výtvarné umělecké dílo, výtvarné aktivity, interpretace umění

ABSTRACT

The bachelor thesis has an application character and focuses on the artistic activity using art and work of art in kindergarten. The aim of the thesis is to create a set of activities that focuses on introducing art and chosen works of art to children of preschool age. The theoretical part summarizes the knowledge about art. The practical part of the bachelor thesis presents a proposal of the set aimed at introducing selected works of art to children through art activities. This set was verified in practice, subsequently evaluated and used as a source of recommendations for practice.

Keywords: art, work of art, artistic activity, interpretation of art

Motto:

„Vše krásné umírá s člověkem, ne však umění.“

Leonardo da Vinci

Poděkování

Mé poděkování patří paní Mgr. lic. Renátě Matušů, Ph.D., dále pak mateřské škole za možnost realizace svého souboru činností. V neposlední řadě také rodině a přátelům, kteří mi byli oporou.

Prohlášení

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 VÝTVARNÉ UMĚNÍ V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ	12
1.1 UMĚLECKÉ DÍLO V MŠ	13
1.2 VNÍMÁNÍ UMĚLECKÉHO DÍLA DÍTĚTEM.....	14
1.3 INTERPRETACE UMĚLECKÉHO DÍLA	14
1.3.1 Vizuální interpretace	15
1.3.2 Verbální interpretace	16
2 UMĚNÍ V KURIKULÁRNÍCH DOKUMENTECH	17
3 VÝTVARNÁ ČINNOST A PSYCHOLOGICKÉ PROCESY	19
3.1 ARTETERAPIE	21
3.2 ARTEFILETIKA.....	21
II PRAKTICKÁ ČÁST	22
4 SOUBOR ČINNOSTÍ PRO VYUŽITÍ VÝTVARNÉHO UMĚLECKÉHO DÍLA V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ	23
4.1 CHARAKTERISTIKA DĚTÍ.....	23
4.2 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA SOUBORU	24
4.3 PLÁN SOUBORU ČINNOSTÍ.....	24
4.4 SOUBOR ČINNOSTÍ „MALÝ UMĚLEC“	26
4.4.1 Umělecké dílo číslo 1: Barevná studie-soustředné kruhy, Vasilij Kandinskij	26
4.4.2 Umělecké dílo číslo 2: Mud Painting, Richard Long.....	29
4.4.3 Umělecké dílo číslo 3: Letadlo, J. Čapek.....	32
4.4.4 Umělecké dílo číslo 4: Kompozice, Piet Mondrian	35
4.4.5 Umělecké dílo číslo 5: Pole s havrany, Vincent van Gogh.....	38
4.4.6 Umělecké dílo číslo 6: Levandulová mlha, Jackson Pollock.....	41
4.5.1 Umělecké dílo číslo 8: Land Art, Andy Goldsworthy II.....	47
4.5.2 Umělecké dílo číslo 9: Krajina s motýli, Salvator Dalí	49
4.5.3 Závěrečná činnost: Výstava děl	52
5 EVALUACE SOUBORU ČINNOSTÍ	56
5.1 VLASTNÍ REFLEXE	56
5.2 REFLEXE PŘIHLÍŽEJÍCÍ UČITELKY	60
5.3 DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	61
ZÁVĚR	63
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	64
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	66

SEZNAM OBRÁZKŮ	67
SEZNAM TABULEK.....	68

ÚVOD

Na začátku mé volby vybraného tématu stál můj vztah k výtvarné výchově a výtvarnému umění, který je od malička velice kladný. Z hlediska mého zájmu jsem se zabývala možnostmi využití výtvarného uměleckého díla v mateřské škole. Myslím, že toto téma a celkově provedení nebývá v mateřských školách časté, spíše naopak. Děti bývají v této oblasti většinou podceňovány a učitelky tak volí jednoduché, prosté, klasické formy tvorby. Troufám si říct, že v některých případech jde jen o samotný výsledek a líbivost výtvorů.

Má bakalářská práce je členěna do dvou částí – teoretické a praktické. Cílem teoretické části bylo sumarizovat poznatky o výtvarném umění a jeho využití ve vztahu s uměleckým dílem při práci s dětmi předškolního věku. Tato část se člení do tří kapitol, v první z nich se budu zabývat výtvarným uměním v předškolním vzdělávání, co je to umělecké dílo, jak jej vnímá samo dítě a interpretace výtvarného uměleckého díla, kterou jsem zařadila především kvůli aplikaci činností s dětmi. Další kapitola pojednává o umění v kurikulárních dokumentech, jestli zde umění nalezneme, popřípadě jak s ním pracovat v předškolním vzdělávání. V poslední kapitole se zaměřím na vztah tvorby a psychologických procesů, zmíním i výchovu uměním, estetickou výchovu, také nastíním pojmy jako je arteterapie a artefiletika.

Praktická část má tři cíle, těmi jsou: navrhnout soubor výtvarných aktivit zaměřených na seznámení dětí s výtvarným uměním a výtvarným uměleckým dílem, tento soubor výtvarných aktivit realizovat ve vybrané mateřské škole a následně evaluovat. Tato aplikační část bakalářské práce je tedy založena na výtvarném souboru činností. Tento soubor se zaměřuje na představení vybraných uměleckých děl dětem prostřednictvím výtvarných aktivit. Soubor obsahuje deset výtvarných činností a byl ověřen v mateřské škole v Olomouckém kraji v průběhu měsíců listopad-prosinec 2021. Závěrečný úsek této práce patří mé vlastní reflexi, reflexi přihlížející učitelky a mému doporučení pro další praxi v mateřských školách.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VÝTVARNÉ UMĚNÍ V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ

V této kapitole si řekneme, jak se výtvarné umění, či výtvarná činnost pojímá v předškolním vzdělávání, definujeme si umělecké dílo, řekneme si, jak samotné dílo vnímají děti a jak s ním pracovat v mateřské škole. Zmíním zde také vizuální a verbální interpretaci, která se značně pojí s praktickou částí mé práce.

„Umění je především stav duše.“ Marc Chagall

V předškolním období dochází k rozvíjení poznávacích schopností, děti prohlubují své prožívání, osvojují a upevňují si navyklé vzorce chování, začínají vnímat různé vlivy prostředí, ve kterém se pohybují, mají potřebu se s těmito vlivy nějakým způsobem vyrovnat, třeba že skrze výtvarnou tvorbu. První dětské grafické pokusy, zvané jako čáranice na začátku nemají svůj vlastní význam, jsou bezobsažné a bezděčné, dítěti jde spíše o pozorování pohybu svého těla, především ruky a zachycení barevné stopy. Mezi druhým a třetím rokem života dítěte čáranice představují zkušenosti, vnímání světa dítětem, ovšem většinou jsou tyto tvary pojmenovány dítětem náhodně a bez dětského slova nerozeznáme, co dítě zobrazilo. Děti do svých kreseb vkládají jim známé prostředí, blízké osoby či děj. Dětem předškolního věku bychom měli poskytnout dostatek podnětů a stimulací, které jsou v tomto období důležitou součástí k jejich rozvoji. Základním vyjadřovací prostředkem dítěte předškolního věku je sice kresba, je ale třeba se zaměřit s dětmi i na jiné techniky, především na malbu. (Stehlíková Babyrádová, 2014, s. 24)

Častým užívaným termínem ve vzdělávání i v mateřských školách je výtvarná výchova, ta je zde procesem záměrného působení na dítě speciálními prostředky, přičemž plní své obecně vzdělávací i speciální funkce. Má své cíle, obsahy, prostředky, učivo. Prostřednictvím výtvarných činností se pak výtvarná výchova uskutečňuje. Činnosti jsou tak obsahem i jejím prostředkem. Vhodné pojmenování by tak mělo být „činnosti s výtvarnými prostředky“. Cílem a obsahem procesu je osvojování prostředků výtvarného jazyka, který užívá především zrak i hmat, zkoumání výtvarného vyjádření, poznávání, porozumění významů, tvorbě. (Hazuková, 2012, s. 32-34)

Hazuková (2012) dále uvádí, že pro děti předškolního věku je důležité postupné osvojování si základních technik plošné i prostorové tvorby, manipulace s výtvarným náčiním a materiály. Jsou tedy používány techniky kresby, malby, modelování, konstruování, ale i tzv. netradiční techniky mohou být v mateřských školách velkým přínosem a dobrou obměnou.

U dětí jde při výtvarné činnosti především o pocity a průběh celé aktivity. Díky tomuto procesu mohou děti experimentovat, získávat nové zkušenosti, objevovat svou vlastní kreativitu a zároveň se příjemně bavit. (Kohl, 2009) Podobně se vyjadřuje také Sharp (2004), která uvádí, že nežli se zaměřovat na kvalitu konečného výrobku, je lepší se u malých dětí, co se kreativity týče, zaměřit na kreativní proces, a to z důvodu neúplně vyvinutých dovedností dětí k naplnění úspěšného výsledku.

Tvorbu dítěte v každém věku můžeme zařadit mezi specifické způsoby výtvarného vyjadřování, ovšem každé se od sebe něčím odlišuje, či tyto způsoby nějak dále obohacuje svou originalitou. V předškolním období jde hlavně o již zmíněný proces a radost z tvorby. Pro dítě není důležitý výsledek, jde spíše o jeho zaujetí nějakým předmětem, pohybem či zkušeností, která jeho zobrazením vede k uspokojení. Dítě při tvorbě ovlivňuje spousta faktorů, mezi některé patří věk, individualita, samotné zkušenosti dítěte, také prostředí, ve kterém se vyskytuje či výchova v rodině. U dítěte nezáleží, zda má nebo nemá výtvarné nadání, hlavní je jeho potřeba vyjádření se, a to jakýmkoliv způsobem. (Stadlerová, 2011)

1.1 Umělecké dílo v MŠ

Kulka uvádí, že umělecké dílo z výtvarné oblasti má pouze jeden obrazový originál. Ovšem když vezmeme v potaz názory či vnímání lidí, které budou člověk od člověka rozdílné, je možné uvažovat o tom, že dílo je jen jedno a lidé ho pouze vnímají různě, nebo můžeme říct, že děl je tolik, kolik je jeho vnímatelů. (J. Kulka, 2008, s. 24)

„Umělecké dílo funguje jako více nebo méně složitá soustava různých znaků, které odkazují ke světu lidského bytí.“ (J. Kulka, 2008, s. 232) Každé dílo s sebou nese nějakou myšlenku, názor či postoj. Jde o vyjádření člověka, o jeho otevření se a snaze dál něco odkázat, a tak na složitosti či jednoduchosti tohoto sdělení vůbec nezáleží. (J. Kulka, 2008, s. 232)

Umělecké dílo je výsledkem záměrné intelektuální činnosti, ovšem u dítěte tomu tak zcela není. Díla dětí předškolního věku jsou výplody jejich bujné fantazie, jsou sice také podmíněna nápady či samotným vývojem dětí, pořád jsou ale nekontrolované a neúmyslné. Rozdíl také můžeme vidět v průběhu tvorby, kdy dítě na rozdíl od samotného umělce, bere celý proces jako hru, svá sdělení dává do symbolů, kterých si ale není vědomo a celé své počínání neumí vysvětlit. Jak již bylo zmíněno, pro dítě je důležitý proces a prožitek, výsledek je pro dítě něco jako vyprávění, není důležité, jak vypadá, ale co se z něj můžeme dozvědět. (Stehlíková Babyrádová, 2014, s. 87)

Výtvarný projev dítěte předškolního věku se liší zcela od představ dospělých. Děti výtvarné prostředky a jejich způsoby užívají dle jejich dosažené úrovně vývoje. Mezi první dětské projevy neřadíme jen záznam viděného, ale také vyjádření nediferencovaných představ, a to zrakových, chuťových, pohybových, hmatových atd. Z grafického pohybu dítěte vyplývají různé znaky, jako je R-princip, automatismus, grafoidismus, jednoduchost, opakování apod. (Hazuková, 2012, s. 54-55)

1.2 Vnímání uměleckého díla dítětem

V této podkapitole se zaměřím na vnímání uměleckého díla dítětem. Také objasním, která díla jsou pro děti vhodná, zda jim děti porozumí, či jak na ně budou reagovat.

Dle Bezděkové (2016) dospělí mají tendenci přehnaně domýšlet či naopak podceňovat předpoklady dětí při vnímání uměleckých výtvarných děl, časté domněnky jsou pak takové, že dítě je na tuto činnost ještě malé, a tak tomu nemůže porozumět. Určení uměleckých děl, která jsou pro práci s dětmi vhodná je velmi složité, takřka nemožné. Mnoho metodiků vytvořilo sadu doporučených děl přiměřené určité věkové skupině, nicméně v praxi se často tento výběr neosvědčil. Možná je to právě tím, že věk nemusí být brán jako hlavní a přesný ukazatel, a také tím, že každé dítě je jiné, a tedy i jeho vnímání díla bude vždy odlišné. Zajímavostí také je, že právě výtvarná umělecká díla vycházející z dětského výrazu děti naopak moc nezaujmu, i přes to, že jsou přímo dětem přizpůsobeny. Vhodná díla pro děti předškolního věku jsou ta, která vychází z dětské zkušenosti a zájmu nebo ta, která vyvolají zájem dětí spontánně.

Učitelka by sama měla vybrat vhodný objekt jako prostředek dětského vnímání na základě svých zkušeností a vědomostí. Předem pak předvídala reakce dětí, připravila si otázky, které podpoří dětské vnímání a dále děti nasměrují k dalším aktivitám. Měla by správně reagovat na vzniklé situace, přizpůsobovat se jim, často i improvizovat, počítat s tím, že schopnosti dětí se projeví až při činnosti, a tak předem neposuzovat předpoklady dětí. Nakonec dát dětem prostor k sebevyjádření a zhodnocení. (Bezděková, 2016)

1.3 Interpretace uměleckého díla

S interpretací jsem nejvíce pracovala v praktické části své práce, proto mi také přišlo důležité ji zmínit i v teoretické rovině. Já osobně na ni nahlížím jako na možnost poznání daného díla různými způsoby, hledání často skrytých významů, rozluštění smyslu či pouhé pohlcení svých emocí, které v nás dílo vyvolává. S dětmi jsme se snažili o popis daného díla a jeho

následné volné napodobení či přetvoření. Slavík (2001) uvádí, že k výkladům a interpretacím výtvarných děl, a tím pádem k naplňování jejich smyslu a hodnot, vedou již první nejjednodušší dětské výtvarné projevy, které samo dítě často nazve jako: „máma“, „hať“ a podobně.

Šobáňová (2007) chápe interpretaci výtvarného uměleckého díla jako proces jakéhosi čtení, objasnění, porozumění danému uměleckému dílu. Až poté se pro nás stává dílo pochopitelné a přináší emocionální nebo i jiné reakce, další rozpravy.

Několik teoretiků se snažilo o sestavení algoritmu komplexní interpretace díla, často však vychází z analytického přístupu k umění, a tak nejsou určeny ani vhodné pro práci s dětmi. Jsou potřebné k odborné práci s uměním, a tak třeba učitelům mohou být dobrou pomůckou. Takovouto interpretaci můžeme zařadit do oblasti **výkladové neboli verbální**. Pro práci s dětmi však můžeme použít jiný, vhodnější způsob, kterým jsou tvůrčí metody interpretace neboli jejich kreativní proces. J. Slavík takovouto interpretaci nazývá **expresivní**. Jde o vyjádření výtvarnými, hudebními, pohybovými, dramatickými či literárními prostředky. (Šobáňová, 2007)

1.3.1 Vizuální interpretace

Pojem vizuální interpretace nalezneme ve slovenské terminologii, jinde se však skrývá pod termínem citace. Popsat ji můžeme jako výtvarný postup, při kterém využíváme velkou škálu jiných postupů (zmiňované níže), abychom reflektovali umění uměním, nebo výtvarné dílo, výtvarným dílem. Takováto interpretace vyžaduje v předškolním vzdělávání artefietický přístup. Některé takovéto principy, kterými bychom se měli řídit jsou například kladení důrazu na autenticitu, individualitu a originalitu projevu a prožitek (Rochovská, I., & Krupová, D., 2016)

Postupy výtvarné interpretace, které popisuje S. Tropp:

„1. *kopie uměleckého díla*

2. *rozbor díla pomocí analytických skic*

3. *volné napodobení díla*

4. *dotváření a ozvláštňování výtvarného díla*

5. *výtvarná parafráze a reinterpetace*

Mezi postupy vedoucí k parafrázi náleží např. aluze (narážka,

ozvuk), citace, persifláž (zasměšnění), negace, přemalba, destrukce, recyklace.“

Pro práci s mladšími dětmi je vhodné použít volné napodobení díla, nejlépe volné zpracování reakce dítěte na dané dílo. (Šobánková, 2007, s. 35)

Při aplikaci mého souboru činností, tedy při aktivitách samotných jsem volila především volné napodobení díla, dětem jsem dala nějaký směr a zbytek ponechala na nich.

1.3.2 Verbální interpretace

Jak již název sám naznačuje verbální interpretace využívá verbální vyjadřovací prostředky, od slovního popisu až k výkladu. Spojení vizuální a verbální interpretace vede k adekvátní interpretaci uměleckého díla. Děti předškolního věku nejsou až tak dobře zdatné ve vyjadřování, a tak je vhodné vybírat jim jednoduchá díla, třebaže s příběhem, později může být náš výběr o něco náročnější. Děti necháme dílo volně pozorovat, čekáme na jejich spontánní reakce, nenutíme je do konverzace. Na umělecké dílo můžeme pohlížet dvěma pohledy, jako na teorii znaku (sémiotiku), nebo teorii modelů. (Rochovská, I., & Krupová, D., 2016, s. 29-30)

2 UMĚNÍ V KURIKULÁRNÍCH DOKUMENTECH

Touto kapitolou bych chtěla objasnit, jak a zdali v kurikulárních dokumentech nalezneme výtvarné umění a jak s ním dále pracovat, popřípadě jak s ním mají pracovat v mateřských školách.

V Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání, dále jen RVP PV, pojem výtvarné umění jako takové vůbec nenajdeme. Umění se zde používá spíše v obecném smyslu, můžeme si pod ním tedy vybavit více jeho druhů, nejen to výtvarné, literární, dramatické, ale i hudební atd. U dětí jde skrze uměleckou činnost především o vyjadřování sebe, svých pocitů, prožitků, dále zvládnutí motoriky, podporu tvořivosti, představivosti a fantazie. Na toto téma se nejvíce zaměřuje oblast sociálně – kulturní neboli „Dítě a společnost“, která se snaží uvést děti nejen celkově do společnosti ale i do světa kultury a umění. Umění zaměřené výtvarným směrem můžeme najít ve vzdělávací nabídce, ale i jinde v dokumentu pod výrazy: sdělovací prostředky, dovednosti, hry, tvořivé činnosti či aktivity a podobně.

Mezi očekávané výstupy z dané oblasti, která souvisí s touto problematikou pak můžeme zařadit:

- Vnímát umělecké a kulturní podněty, pozorně poslouchat, hodnotit svoje zážitky (říci, co bylo pro dítě zajímavé, co je zaujalo).
- Zachycovat skutečnosti ze svého okolí, vyjadřovat své představy pomocí různých výtvarných dovedností a technik (kreslit, používat barvy, modelovat, konstruovat, tvořit z papíru, vyrábět z různých jiných materiálů, z přírodnin aj.)

(RVP PV, 2021)

Hazuková (2012) ve své knize popisuje složky výtvarné výchovy v každé z pěti oblastí RVP PV, které se dále podílejí a vytvářejí žádoucí kompetence uvedené v tomto dokumentu. Obsah těchto oblastí, tedy cíle, vzdělávací nabídka a očekávané výstupy se většinou hodí pro výtvarnou výchovu, musíme však zahrnout všechny druhy a prostředky výtvarných činností, nejen ty, u kterých máme hmatatelné výsledky. Stadlerová (2011) pak podobně říká, že RVP PV udává učitelům pouze směr, a je jen na nich, jak vytvoří svůj školní a třídní vzdělávací program, a jaké vzdělávací a výchovné činnosti zařadí do každého dne. Skrze výtvarné činnosti mohou učitelé rozvíjet u dětí všech pět kompetencí z RVP PV, tedy ty k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, činnostní a občanské. Dále

pak konkretizuje cíle u každé kompetence, které si mohou děti osvojovat při využití právě výtvarných aktivit. Ačkoliv je jich více, z každé bych ráda uvedla alespoň dva příklady, které Stadlerová (2011, s. 38-45) uvádí:

Kompetence k učení, dítě:

- Soustředěně pozoruje (svět kolem sebe), zkoumá (možnosti výtvarného vyjadřování), objevuje (výtvarné prostředky), všímá si souvislostí, experimentuje
- Hledá otázky na odpovědi (co se mu přihodilo v konkrétní situaci, proč, jak bude dále postupovat, co k tomu použije)

Kompetence k řešení problémů:

- Řešení na základě bezprostřední zkušenosti (pokus-omyl, experimentování, originální nápady)
- Využití dosavadních zkušeností (při individuálním pojetí výtvarného úkolu, konkrétního téma, při spolupráci)

Kompetence komunikativní, dítě:

- Samostatně vyjadřuje své myšlenky, rozumí slyšenému, slovně reaguje
- Dokáže sdělovat a vyjadřovat své prožitky, pocity různými prostředky

Kompetence sociální a personální, dítě:

- Samostatně se rozhoduje (kdy, kde, jak řešit výtvarný úkol)
- Umí si vytvořit svůj názor (na umělecké dílo)

Kompetence činnostní a občanské:

- Svoje činnosti a hry se učí plánovat, organizovat, řídit
- Rozpoznat a využívat vlastní silné stránky

Také dodává, že je nemožné, aby si všechny děti osvojily dané dovednosti, poznatky, postoje či hodnoty na stejné úrovni, a to stejné platí i u „výstupů“ výtvarné tvorby dětí. (Stadlerová, 2011)

3 VÝTVARNÁ ČINNOST A PSYCHOLOGICKÉ PROCESY

V poslední kapitole bych se ráda zabývala tím, jak výtvarné činnosti a aktivity působí na dítě a jeho osobnost, jaký vliv mají na jeho celkový rozvoj a s jakými psychologickými procesy se mohou pojít. Také zde krátce uvedu něco o arteterapii a artefiletice.

V předškolním vzdělávání jsou nedílnou součástí vývoje dítěte právě výtvarné činnosti a aktivity. Výtvarný projev dítěte by měl být samostatný a osobitý, důležitá je zde role a vzájemná interakce s učitelkou. Tyto činnosti výrazně přispívají k integraci celé osobnosti, především její vnitřní stránky (myšlenky, představy, fantazie). Jsou doprovázeny emocemi a vnějšími činnostmi, jejichž výsledky vnímáme zrakem a hmatem. (Bezděková, 2016)

Ráda bych zde zmínila Herberta Reada a jeho *Výchovu uměním*, ve které autor předpokládá, že hlavním cílem výchovy je napomáhat vývoji všeho individuálního v každém z nás. Takto rozvitou individualitu pak uvádět dál v soulad s organickou jednotou společenské skupiny, ke které náleží. Základní důležitost v takovémto procesu má právě **estetická výchova**, jejíž smyslem bude:

1. *„Zachování přirozené intenzity všech způsobů čítí a vnímání*
2. *Koordinování různých způsobů čítí a vnímání mezi sebou a ve vztahu k okolí*
3. *Vyjadřování citu sdělitelnou formou*
4. *Vyjadřování mentální zkušenosti, jež by jinak zůstala zčásti nebo zcela neuvědoměna, sdělitelnou formou*
5. *Vyjadřování myšlenek žádanou formou.*“ (Read, 2008, s. 17)

Mentální procesy, které dle H. Reada spojují výchovu s uměním jsou především vnímání a představování.

V návaznosti na estetickou výchovu Kulka (2008, s. 355-365) uvádí, že *„cílem estetického vnímání je vytvoření a strukturace estetického předmětu ve vědomí“*, přičemž nejde jen o pouhé vnímání reality. Nejde brát v potaz jen smyslový obraz, ale též kognitivní zpracování, prožívání a hodnocení.

Dle Kulky (2008) se pak proces estetického vnímání dělí na několik fází:

- Motivace a receptivní záměr, motivace je první fází v tomto případě ji můžeme vysvětlit jako potřebu uvolnění, zábavy, poznání, jakéhokoliv odreagování. Receptivní záměr je pak podložen rozhodnutím například jít na danou výstavu.

- Percepce je další fází, zde jde především o smyslové vnímání, jde o to, jak se umělecké dílo odráží v hlavě konzumenta. Zároveň zde začíná i dekodování a interpretace.
- Fázi dekodování můžeme chápat jako přechod od vnímaných obrazů k jejich smyslu a významu, k pochopení díla a k jeho prožitku.
- Interpretace, tato fáze navazuje bezprostředně na dekodování, lze vysvětlit jako zařazení vnímaného díla do života a osobnosti příjemce, přidává tomu, co dílo vypovídá (výsledku dekodování) to, co vše to může znamenat.
- Estetická responze je poslední fází, kdy stále uvažujeme nad dílem, necháváme doznít estetické dojmy, znovu nad vším uvažujeme a můžeme tak dojít k hlubšímu pochopení díla.

Estetické vnímání má i své typy, ovšem typologií je více, a většinou se od sebe značně liší. Například psycholog Alfred Binet rozlišuje čtyři typy: deskriptivní, observační, erudovaný, emocionální. První se zaměřuje na popsání detailů, druhý hodnotí jen výrazné rysy, třetí uvádí, co o něm ví a poslední hledá citový význam. V. Lowenfeld pak udává dva protikladné typy: vizuální a haptický, kdy vizuální, jak je již z názvu jasné, je zaměřen na zrakové představy, na rozdíl od haptického, který se zajímá spíše o své počitky a pocity. (Kulka, 2008, s. 366-367)

Vytvářené dílo je předmětem i nástrojem pro porozumění a dorozumívání. Podněcuje nás k rozpravě, pojednáváme o jeho vlastnostech, významu, důvodech. A tak můžeme tvořivost a tvorbu brát jako způsob poznávání. (Slavík, 2014)

Jaký je vztah mezi kreativitou a psychologickými procesy? Sharp (2004) uvádí tyto tři prvky:

- osobností rysy (sebevědomí, motivace, zvědavost)
- emocionální procesy (fantazie při hře, potěšení a pocity z výzev, zapojení se, tolerance úzkosti)
- kognitivní schopnosti (divergentní myšlení, schopnost transformovat myšlení, citlivost k problémům, širší znalosti a úsudku)

Aby děti vyjádřily kreativitu potřebují právě tyto atributy, ty, které je nemají potřebují povzbuzení, motivaci, pomoc, zapojení do tvůrčí činnosti pro jejich další rozvoj.

Pro podporu kreativity dětí v raném věku by učitel měl:

- Klást otevřené otázky
- Tolerovat nejednoznačnost
- Mít kreativní myšlení, chování
- Podporovat vytrvalost, experimentování
- Chválit nečekané odpovědi dětí. (Sharp, 2004)

3.1 Arteterapie

„Výtvarný projev je pokládán za jednu z cest k uvolnění skrytých tvořivých sil a jiných prožitků, osobnostních vlastností a postojů ke světu. Výtvarná činnost odpoutává klienty od chorobných myšlenek a stavů, podporuje zdravé složky jejich osobnosti, rozvíjí nové zájmy, podněcuje chuť k životu.“ (Kulka J., 2008, s. 65)

Arteterapie je léčebné působení na jedince prostřednictvím výtvarných činností. Tento pojem se k nám dostal z anglického „art therapy“. Využívá se zde technik kreslení, malování, modelování. Nezáleží na konečném výtvoru, ale jde o samotné vyjádření, relaxaci, sebepoznání, vyjádření něčeho, co klient nedokáže vyslovit, či promítání jeho fantazijního světa. Může být realizováno individuálně, ale častěji se pracuje skupinově. Klienty nasměrujeme vymezením tématu, či způsobem vyjádření. Ti pak vysvětlují, co jejich výtvor sděluje, vyjadřuje a jak se při jeho tvorbě cítili, navzájem také diskutují o svých dílech a pocitech. Techniky této terapie mohou být různé, záleží na psychoterapeutovi. (Kulka J., 2008, s. 65-66)

3.2 Artefiletika

„Arte“ – latinsky umění a „filetický“, což chápeme jako pojetí výchovy, které usiluje o propojení emocionálního a sociálního rozvoje s rozvojem intelektuálním. Dohromady označuje specifický přístup k užití uměleckých aktivit ve všeobecném vzdělávání a výchově. Toto pojetí bylo inspirováno arteterapií a vyrůstá z výtvarné výchovy. Jde především o rozvoj tvořivosti dítěte. Vede k poznávání prostřednictvím vnímání umění nebo prožitků, zážitků z expresivní tvorby. Pro děti jsou nejprve nastoleny takové podmínky, aby měly zážitkově bohatou tvůrčí činnost, následně zajistit využití k sebepoznávacím, sociálním a komunikačním aktivitám. Teorie a metody artefiletiky se hodí i k ostatním typům umění jak k tomu výtvarnému, tak i hudebnímu, dramatickému atd. (Slavíková, V., Hazuková, H., & Slavík, J., 2010)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 SOUBOR ČINNOSTÍ PRO VYUŽITÍ VÝTVARNÉHO UMĚLECKÉHO DÍLA V PŘEDŠKOLNÍM VZDĚLÁVÁNÍ

Tento soubor činností je určen k realizaci s dětmi v předškolním vzdělávání. Obsahuje 10 výtvarných činností na různá témata, přičemž jedna z nich je závěrečná – vernisáž. Každá z těchto činností je inspirována uměleckým dílem vybraného umělce.

Prostřednictvím těchto aktivit, které jsou založeny na interpretaci děl dětmi, se děti seznamují s uměním. Aktivity jsou určeny pro děti od 3 do 4 let, nicméně jsou vhodné pro všechny děti neohledně na věk. Realizace může proběhnout v průběhu jednoho či dvou měsíců jako celek, popřípadě jednotlivé činnosti využít kdykoli v průběhu roku.

Soubor byl ověřen a realizován v mateřské škole v Olomouckém kraji během měsíců listopad a prosinec. Každá výtvarná aktivita byla zrealizována v jednom dni a byla zařazena mezi ranní činnosti. Hlavním záměrem je seznámit děti s některými uměleckými díly daných umělců a následná výtvarná interpretace těchto děl. Díla jsou vybrána tak, aby byla pro děti atraktivní, ale také srozumitelná, jednoduchá, aby děti zaujala skrze svou barevnost, rozmanitost, líbivým motivem nebo předmět jejich zájmu.

4.1 Charakteristika dětí

Soubor činností byl realizován v homogenní třídě s dětmi ve věku 3-4 roky, ovšem do některých aktivit se zapojily i starší děti (4-5), kvůli nutnému spojení tříd z organizačních důvodů. Zapojily se tak děti ze dvou tříd, starších dětí se však zúčastnilo podstatně méně.

V této třídě jsou děti zvyklé často tvořit či se jakýmkoliv způsobem výtvarně vyjadřovat, do výtvarných prací se tak vrhají s nadšením a zaujetím. Atmosféra tak byla velmi příjemná, klidná a tvořivá.

Do aktivit se většinou zapojily všechny děti, maximální počet dětí při činnosti byl dvanáct. V případě, že se někdo z dětí účastnit nechtěl, byla mu umožněna volná hra. Většinou se stejně děti do hlavní činnosti připojily. V průběhu celé realizace (v období dvou měsíců) se při činnostech vystřídal všechny děti ze třídy, každé dítě se tak zapojilo minimálně jednou, či dvakrát.

Děti často pracovaly společně na velkém formátu. Učily se tak respektovat prostor druhého, měly také větší prostor pro svůj výtvarný projev, rozvíjely jemnou i hrubou motoriku, fantazii a představivost. Při společné činnosti si některé děti samy vybraly svou roli, některé

se spíše podřídily, ale také se v rolích různě střídaly. U některých děl nebo při malbě velkých ploch (např. barevné pozadí) se děti zapojovaly v danou chvíli všechny spontánně.

4.2 Obecná charakteristika souboru

Do činností se zapojily děti ve věku 3-4 roky. Při realizaci se do aktivit mohlo zapojit až 22 dětí. Činností v souboru je deset, devět z nich je výtvarných a poslední závěrečná. Každá aktivita má své vlastní téma a své cíle.

Hlavní cíle souboru:

- Seznámit děti s uměleckými díly vybraných umělců.
- Vytvořit prostor pro rozvoj tvořivosti a fantazie u dětí.
- Podporovat u dětí spontánnost sebevyjádření a svobodu projevu prostřednictvím výtvarných aktivit.

Průběh každé činnosti můžeme rozdělit do tří částí. První částí je motivace k dané aktivitě, poté samotný průběh a tvorba, a jako poslední závěr, závěrečná reflexe.

4.3 Plán souboru činností

Tabulka 1 Plán souboru činností

Č.	TÉMA	AKTIVITA	CÍLE	ORG. FORM A	METODY	POMŮCKY A PROSTŘEDKY
1	BARVA	Umělecké dílo: Barevná studie-soustředné kruhy	Interpretovat umělecké dílo V. Kandinského. Rozvíjet u dětí jemnou motoriku.	Řízená činnost	Rozhovor, popis, vyprávění, demonstrace, práce s obrazem	Tvrdé papíry A4, A3, voskové pastely, vodové barvy, štětce, nádobka na vodu.
2	SLUNCE	Umělecké dílo: Mud Painting	Aplikovat s dětmi techniku R. Longa. Motivovat děti k vzájemnému respektování prostoru druhého.	Skupinová práce	Rozhovor, popis, vyprávění, práce s obrazem	Balící velkoformátový papír, temperové barvy, štětce, nádobka na vodu.
3	LÉTÁNÍ	Umělecké dílo: Letadlo	Načrtnout obrázek dle UD J. Čapka.	Řízená činnost	Rozhovor, popis, vyprávění,	Reprodukce díla, barevný výtvarný

			Rozvíjet jemnou motoriku.		práce s obrazem	písek, tekuté lepidlo, tuš, štětce, špejle.
4	TVARY	Umělecké dílo: Kompozice I. s červenou, černou, modrou a žlutou	Odhadnout vhodné užití barev dle UD P. Mondriana. Rozvíjet jemnou motoriku.	Řízená činnost	Rozhovor, popis, vyprávění, práce s obrazem, demonstrace	Černé výkresy A4, A3, temperové barvy (žlutá, červená, modrá), štětce, nádoba na vodu, papírová lepicí páska.
5	PŘÍRODA	Umělecké dílo: Pole s havrany	Navrhnout možnosti ztvárnění UD V. van Gogha. Vést děti k vzájemnému respektování prostoru druhého.	Skupinová práce	Rozhovor, popis, vyprávění, práce s obrazem	Reprodukce díla, velkoformátové výkresy, prstové barvy, nádoba s vodou, temperové barvy, plastové vidličky.
6	ABSTRAKCE	Umělecké dílo: Levandulová mlha	Projevit svůj názor při interpretaci UD J. Pollocka. Probouzet fantazii a kreativitu u dětí.	Řízená činnost	Rozhovor, popis, vyprávění, práce s obrazem, demonstrace	Reprodukce díla, výkresy A4, A3, temperové barvy, různé druhy štětců, nádoba na vodu.
7	PŘÍRODNINY	Umělecké dílo: Land art	Seznámit děti s technikou A. Goldsworthyho. Probouzet fantazii a kreativitu u dětí.	Vycházka	Rozhovor, popis, vyprávění, práce s obrazem	Reprodukce díla, přírodniny nalezené v okolí (šišky, větve, kameny apod.)
8	PŘÍRODNINY	Umělecké dílo: Land art	Seznámit děti s technikou A. Goldsworthyho. Probouzet fantazii a kreativitu u dětí.	Vycházka	Rozhovor, popis, vyprávění, práce s obrazem	Reprodukce díla, přírodniny nalezené v okolí (větve, kameny, šišky, kaštiny apod.)

9	HMYZ	Umělecké dílo: Krajina s motýli	Ilustrovat UD S. Dalího. Rozvíjet u dětí představivost.	Řízená činnost	Rozhovor, popis, vyprávění, práce s obrazem	Reprodukce díla, výkresy A4, vodové barvy, štětce, lepidlo, nádoba s vodou, tuš, šablona, chlupaté drátky.
10	VERNIS ÁŽ	Výstava děl	Prohlubovat vizuální a estetickou formu vnímání. Rozvíjet slovní zásobu, a paměť.	Dramatizace	Rozhovor, popis, vyprávění, demonstrace.	Reprodukce děl, obrázky dětí, převlek.

4.4 Soubor činností „Malý umělec“

V souboru je obsaženo deset činností, devět z nich je spojeno s vybraným uměleckým dílem, poslední (desátá) aktivita je závěrečná. Každá činnost má své vlastní téma. U každé činnosti dále popisují její cíle, organizační formy a metody, v neposlední řadě také motivaci, průběh, závěr apod.

4.4.1 Umělecké dílo číslo 1: Barevná studie-soustředné kruhy, Vasilij Kandinskij

Inspirace uměleckým dílem: Barevná studie-soustředné kruhy

Téma: Barva

Vasilij Kandinskij (1866-1944) ruský malíř, zakladatel abstraktního malířství, který se zpočátku zaměřoval na kulturu a ruské lidové umělecké projevy. Zprvu maloval především krajiny a náměty lidového umění, až poté se začal přiklánět k abstraktnímu stylu. Uvědomil si, že krása děl spočívá v barevnosti a prostotě forem, a že prvotní není uvedení nějakého předmětu na obraz. „*Barva je klávesnice, oči jsou kladívka, duše je piano s mnoha strunami. Umělec je ruka, která různými dotyky na klávesy rozechvěje duši.*“ říká sám Vasilij Kandinskij. (s. 27) Často tak s barvami experimentoval, ve své knize *O duchovnosti v umění* pak nastínil emoční potenciál barev a své teorie o duchovní hodnotě umění. Byl jmenován profesorem na umělecké škole Bauhaus v Německu, kde dlouhou dobu žil. (Pankhurst, A., L. Hawksley, 2014)

Různorodost barev a tvarů je dětem velmi blízká, a tak abstraktní tvorba tohoto autora je pro děti zajímavá, jak právě již zmíněnými tvary, barvami, ale i svou jednoduchostí.

Cíle:

- Interpretovat umělecké dílo V. Kandinského.
- Rozvíjet u dětí jemnou motoriku.

Kompetence:

- Dítě je seznámeno s uměleckým dílem V. Kandinského
(viz *kompetence k učení* in RVP PV)
- Dítě zvládne malovat štětcem a voskovými pastely
(viz *kompetence k učení* in RVP PV)

Organizační formy: řízená činnost

Metody: rozhovor, popis, vyprávění, demonstrace, práce s obrazem

Prostředky a pomůcky: Reprodukce uměleckého díla, tvrdé papíry velikosti A4, A3, voskovky, vodové barvy, štětce, nádobka na vodu.

Postup výtvarné činnosti:

Motivace: 8:30-8:40

Při takovéto naší první společné činnosti jsem děti chtěla uvést do tématu, nejprve jsem jim tedy kladla otázky: „Kdo je umělec?“, „Co dělá?“, „Co k tomu potřebuje?“, „Co je to umění/umělecké dílo?“ apod. přičemž jsem využila různé obrázky, fotky k popisu a lepšímu pochopení. Děti se snažily odpovídat, poté jsme si vše vysvětlili. Následně byla dětem představena tištěná reprodukce díla od Kandinského a společně jsme se jako malíři mohli pustit do tvoření.

Hlavní část: 8:40-9:00

Práce probíhala individuálně u stolečků, děti měly možnost si vybrat výkres A3, A4. Nejprve děti ohýbají papír vždy napůl, aby jim vznikly pomyslné čtverce. Do těchto čtverců kreslí voskovými pastely kruhy různých barev. Následně vodovými barvami přemalují kruhy a vybarví tak pomyslné čtverce. Výběr barev byl na dětech.

Závěr: 9:00-9:05

Následná reflexe spočívala v okomentování svého díla a zhodnocení podoby s originálem „*Jak/čím se díla podobají?*“

Komentáře dětí:

Tabulka 2 Komentáře dětí – umělecké dílo č. 1

„ <i>Kdo je to umělec?</i> “	Dívka 1: „ <i>Ten, co něco předvádí.</i> “
„ <i>Kdo je to malíř?</i> “	Dívka 2: „ <i>Maluje.</i> “
„ <i>Co dělá malíř?</i> “	Dívka 3: „ <i>Maluje barvičkama.</i> “
„ <i>Co k tomu potřebuje?</i> “	Dívka 4: „ <i>Barvy, štětce.</i> “ Dívka 1: „ <i>Plátno.</i> “
„ <i>Co je umělecké dílo?</i> “	Dívka 3: „ <i>To namalovaný.</i> “ Dívka 1: „ <i>Obrázek, co namaluje.</i> “

Obrázek 1 Barevná studie – soustředné kruhy

Zdroj: <https://cs.artprinta.com>

Obrázek 2 Interpretace díla dětmi

4.4.2 Umělecké dílo číslo 2: Mud Painting, Richard Long

Inspirace uměleckým dílem: Mud Painting

Téma: Slunce

Richard Long, narozen roku 1945 v anglickém Bristolu, kde žije a pracuje i nyní. Studoval umění v Londýně. Radikálně předefinoval hranice sochařství s využitím přírody. Zabývá se právě sochařstvím, fotografováním, malováním a je považován za významného umělce land artu. Mezi jeho uměleckou formu patří chůze (stopy), aranžuje kameny podél cest, vyšlapává cesty, ale i maluje a dělá otisky blátem. (Sperone W. Editors, 2022)

Cíle:

- Aplikovat s dětmi techniku R. Longa.
- Motivovat děti k vzájemnému respektování prostoru druhého.

Kompetence:

- Dítě je seznámeno s uměleckým dílem R. Longa

(viz kompetence k učení in RVP PV)

- Dítě projevuje ohleduplnost k druhým, ve skupině spolupracuje, domlouvá se

(viz kompetence sociální a personální in RVP PV)

Organizační formy: skupinová práce

Metody: rozhovor, popis, vyprávění, práce s obrazem

Prostředky a pomůcky: Reprodukce uměleckého díla, velkoformátový papír, temperové barvy, štětce, nádoba s vodou.

Postup výtvarné činnosti:

Motivace: 8:30-8:40

Před hlavní částí jsem dětem ukázala tištěný obrázek díla. Pro zajímavost jsem dětem ukázala i jiné autorovi výtvary a řekla pár zajímavostí. Zajímalo mě: „*Co můžeme na obraze vidět?*“ Po jejich odpovědích jsem se snažila děti navést k našemu tématu. Zvolila jsem krátkou básničku s pohybem rukou „Volám tě, sluníčko“, kterou jsme si společně řekli a volně jsme přešli k tvoření.

„Volám tě, sluníčko, haló, haló,

(ruce k ústům, voláme)

Tepla je na světě málo, málo.

(mneme si ruce-zahříváme)

Vylez a rozežej mraky, mraky,

(ruce vzpažit, mávat do stran)

A já ti pomůžu taky, taky.

(ukazovat na sebe)“

Hlavní část: 8:40-8:55

Tato práce byla společná, děti tedy pracovaly hromadně na jednom velkém výkresu. Tento výkres byl pro usnadnění a lepší přístup položený na zemi. Společně jsme se předem domluvili na tom, že prsty (paprsky) vždy povedou od středu. Děti si sami natíraly ruce temperovou barvou, poté svou ruku otiskly.

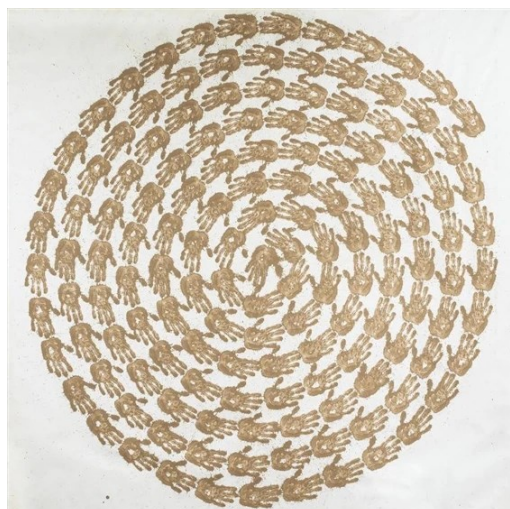
Závěr: 8:55-9:00

Nakonec jsme společně porovnávali rozdíly mezi dílem dětí a originálem, děti se rozpovídaly o pocitech při tvoření.

Komentáře dětí:

Tabulka 3 Komentáře dětí – umělecké dílo č. 2

<p>„Co můžeme vidět na obrázku?“</p>	<p>Dívka 1: „<i>Ruky, moc ruk.</i>“</p> <p>Dívka 2: „<i>A je to jako kolo.</i>“</p> <p>Chlapec 1: „<i>Jo, jako kolo u auta.</i>“</p>
<p>„Jaký je rozdíl mezi dílem dětí a originálem?“</p>	<p>Dívka 3: „<i>Naše je barevné.</i>“</p> <p>Dívka 2: „<i>Barevné a veselé.</i>“</p> <p>Chlapec 1: „<i>A máme ty ruky jinak.</i>“</p>

Obrázek 3 Mud Painting

Zdroj: <https://www.mutulart.com>

Obrázek 4 Tvorba dětí

4.4.3 Umělecké dílo číslo 3: Letadlo, J. Čapek

Inspirace uměleckým dílem: Letadlo

Téma: Létání

Josef Čapek (1887-1945) český spisovatel, malíř. K výtvarné tvorbě prahnul už od mala, ovšem rodiče ho od toho zrazovali, brali to spíše jako koníček nežli práci. Nakonec se přeci jen dostal na Uměleckoprůmyslovou školu v Praze, především díky své sestře. Nejprve žil jako student v podnájmu, poté se jeho rodiče přestěhovali do Prahy, v pohodlí domova začala vznikat vzájemná umělecká spolupráce obou bratrů, především tedy literární. První povídka byla podepsána Josefem samotným, ostatní publikace již byly i s Karlem. Mezi jeho nejznámější jistě dětem známou a oblíbenou pohádku patří O pejskovi a kočičce, tato kniha je doplněna také jeho kresbami. (Kaďůrková, 2013)

Cíle:

- Načrtnout obrázek dle UD J. Čapka.
- Rozvíjet jemnou motoriku.

Kompetence:

- Dítě je seznámeno s uměleckým dílem J. Čapka

(viz *kompetence k učení* in RVP PV)

- Dítě zachází s výtvarnými pomůckami

(viz *kompetence k učení* in RVP PV)

Organizační formy: řízená činnost

Metody: Rozhovor, popis, vyprávění, práce s obrazem, demonstrace

Prostředky a pomůcky: Reprodukce díla, barevný výtvarný písek, tekuté lepidlo, tuš, štětce, špejle.

Postup výtvarné činnosti:

Motivace: 8:30-8:40

Dětem jsem ukázala vytištěné dílo, řekla jsem pár informací o našem českém umělci a dále jsem se ptala: „*Co vidíš na obrázku?*“, „*Co tě nejvíce zaujalo?*“ Těmito dotazy přejdeme k tématu, a společně zkusíme ztvárnit svým tělem ve skupině vždy čtyř dětí letadlo (2 křídla, přední a zadní část), společně se děti pohybují do rytmu říkanky Letí, letí letadlo.

„Letí, letí letadlo,

Pozor, aby nespadlo.

Obletělo celý svět,

Vrátilo se na zem zpět.“

Hlavní část: 8:40-9:00

Každé dítě pracovalo samostatně u stolu. Nejprve si děti udělaly náčrt (tuší za použití štětce nebo špejle). Na svůj konečný výtvar děti nanesou lepidlo na potřebná místa a zasypou barevným výtvarným pískem.

Závěr: 9:00-9:05

Na závěr by každé dítě dostalo prostor pro popis svého díla, zhodnocení, vyprávění o tom, kam jeho letadlo letí, co vše se na obrázku nachází apod.

Komentáře dětí:

Tabulka 4 Komentáře dětí – umělecké dílo č. 3

<p><i>„Co vidíš na obrazu?“</i></p>	<p>Dívka 1: <i>„Jsou tam domečky.“</i></p> <p>Chlapec 1: <i>„A letadlo nahoře.“</i></p> <p>Dívka 2: <i>„Někdo tam je. A mává.“</i></p> <p>Chlapec 1: <i>„Pán, asi na to letadlo.“</i></p> <p>Dívka 3: <i>„A paní, růžová.“</i></p>
-------------------------------------	--

Obrázek 5 Letadlo

Zdroj: <https://cs.m.wikipedia.org>

Obrázek 6 Letadla dětí

4.4.4 Umělecké dílo číslo 4: Kompozice, Piet Mondrian

Inspirace uměleckým dílem: Kompozice I. s červenou, černou, modrou a žlutou

Téma: Tvary

Piet Mondrian (1872-1944) byl holandský umělec, představitel především neoplastického proudu. Jeho tvorba se zpočátku řadila do figurativního realismu, postupem času své díla zjednodušoval od toho nejsložitějšího až k tomu nejzákladnějšímu a tíhnul tak k abstrakci, v jeho případě tedy k přímkám, plochým tvarům a základním barvám. Oproti ostatním abstraktním malířům se jeho díla dají nazvat čistou geometrií, kde je mnoho čtyřúhelníků vymezených tlustými čarami. (Gispert, 2002) V roce 1917 společně s dalšími malíři, jedním

z nich byl například Theo van Doesburg založili umělecké hnutí „Styl“. Skupina odmítala vizuálně vnímanou reality, omezovali obrazový jazyk na jeho nejzákladnější prvky, tedy přímky, primární barvy a již zmíněné. Jeho práce dospěla k vzestupu abstraktního umění v letech 1940-1950, nejde jen o estetiku nýbrž i jeho harmonii. (Jaffé, 2022)

Cíle:

- Odhadnout vhodné užití barev dle UD P. Mondriana.
- Rozvíjet jemnou motoriku.

Kompetence:

- Dítě je seznámeno s uměleckým dílem P. Mondriana
(viz kompetence k učení in RVP PV)
- Dítě řeší problémy na základě bezprostřední zkušenosti; postupuje cestou pokusu a omylu, zkouší, hledá různé možnosti a varianty
(viz kompetence k řešení problémů in RVP PV)

Organizační formy: řízená činnost

Metody: rozhovor, popis, vyprávění, práce s obrazem

Prostředky a pomůcky: Reprodukce uměleckého díla, tvrdé černé papíry A4, A3, temperové barvy, štětce, papírová lepicí páska, nádoba s vodou.

Postup výtvarné činnosti:

Motivace: 8:30-8:35

Při této aktivitě jsem chtěla zvolit prostou a jednoduchou motivaci. Rovnou jsem dětem dílo ukázala a ptala se: „*Jaké tvary vidíme na obraze?*“, „*Jaké použil malíř barvy?*“, „*Jak asi dílo vytvářel?*“, „*Jak bychom jej mohli zhotovit my?*“

Hlavní část: 8:35-8:50

Děti pracovaly individuálně u stolu, lepily pruhy papírové lepicí pásky na černý tvrdý papír. Poté temperovou barvou vybarvovaly vzniklé tvary štětcem. Ještě před úplným zaschnutím barev opatrně papírové pásky sundávaly.

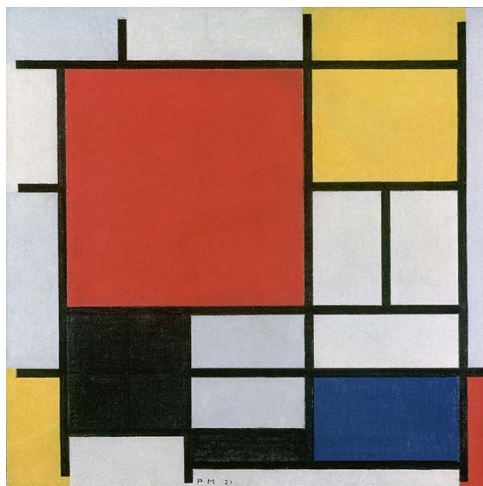
Závěr: 8:50-9:00

Při závěrečné reflexi jsem se zaměřila na pocity dětí při činnosti. „*Co se ti nejvíce líbilo?*“, „*Co tě nejvíce bavilo?*“, „*Líbí se ti tvé dílo, jsi s ním spokojený/á?*“, „*Udělal/a bys něco jinak?*“

Komentáře dětí:

Tabulka 5 Komentáře dětí – umělecké dílo č. 4

<p>„<i>Jaké tvary vidíme na obraze?</i>“</p> <p>„<i>Jaké použil malíř barvy?</i>“</p> <p>„<i>Proč?</i>“</p>	<p>Chlapec 1: „<i>To je jako kostky.</i>“</p> <p>Dívka 1: „<i>Čtverec.</i>“</p> <p>Děti vyjmenovávají: „<i>Červená, modrá, žlutá, bílá, černá.</i>“</p> <p>Dívka 2: „<i>Asi je má rád.</i>“</p> <p>Dívka 3: „<i>Aby tam nebyla jedna barva jenom.</i>“</p>
<p>„<i>Jak asi dílo vytvářel?</i>“</p> <p>„<i>Jak bychom jej mohli zhotovit my?</i>“</p>	<p>Chlapec 2: „<i>Udělal ty tvary.</i>“</p> <p>Dívka 1: „<i>No, barvama.</i>“</p> <p>Dívka 4: „<i>Namalovat štětcem.</i>“</p>

Obrázek 7 Kompozice I.

Zdroj: <https://www.slavneobrazy.cz>

Obrázek 8 Práce dětí

4.4.5 Umělecké dílo číslo 5: Pole s havrany, Vincent van Gogh

Inspirace uměleckým dílem: Pole s havrany

Téma: Příroda

Vincent van Gogh (1853-1890) nizozemský malíř, který vedl velmi intenzivní a vášnivý život. Během jeho života byla jeho díla přehlížena, až po jeho smrti jsou jeho výtvoř považovány za velkolepé. Od malička se pohyboval v prostředí umění, byl zaměstnán v umělecké galerii, obchodoval s uměním. Pracoval jako učitel, kazatel. Prošel různým obdobím a styly, expresionismem, impresionismem aj. Od dětství trpěl duševní nemocí. Po hádce s Gauguinem, se kterým poprvé vystavoval, si uřízl jedno ucho, přihlásil se do ústavu pro chorobomyslné, kde později spáchal sebevraždu. (Vigué, 2011)

Cíle:

- Navrhnout možnosti ztvárnění UD V. van Gogha.
- Vést děti k vzájemnému respektování prostoru druhého.

Kompetence:

- Dítě je seznámeno s uměleckým dílem
(viz kompetence k učení, RVP PV)
- Dítě projevuje ohleduplnost k druhým, ve skupině spolupracuje, domlouvá se

(viz kompetence sociální a personální in RVP PV)

Organizační formy: skupinová práce

Metody: vypravování, popis, rozhovor, demonstrace, práce s obrazem

Prostředky a pomůcky: Tištěná reprodukce díla, velkoformátový výkres, prstové barvy, nádoba s vodou, temperové barvy, plastové vidličky, štětce.

Postup výtvarné činnosti:

Motivace: 8:30-8:40

Dětem je představeno další umělecké dílo, dětem jsem v krátkosti řekla, kdo byl tento umělec a odkud pocházel. Ukázali jsme si více jeho děl, poté jsme však přešli zpět k dílu s havrany. Ptala jsem se dětí: „*Jak si myslíte, že malíř toto dílo tvořil?*“ Po volném odpovídání dětí jsem dětem oznámila, že dnes budeme malovat prsty a také použijeme plastové vidličky, což upoutalo jejich pozornost.

Hlavní část: 8:40-9:00

Na této práci děti pracovaly hromadně, společně. Opět byl papír položen na podložku na zem pro lepší přístup dětí. Nejprve se děti domluvily na tom, kdo „rozdělí“ obraz na dvě části-nebe, pole. Poté děti nanášely první vrstvu temperových barev, modrou a do spodní části žlutou (hromadně, nebo se různě střídaly). Při nanášení další vrstvy už děti využívaly prstové barvy, tedy malovaly prsty a dělaly tak oblohu a mraky, nebo také za použití umělých plastových vidliček vytvářely vzrostlé obilí. Pro lepší práci jsem nakonec dětem dala houbičky, aby se jim velké plochy lépe natíraly barvou. Děti se často střídaly, protože si chtěly vyzkoušet obě varianty. Později po zaschnutí jsme dotvořily i havrany – otiskem toaletních ruliček.

Závěr: 9:00-9:05

Už v průběhu činnosti bylo znát, že se toto tvoření dětem velmi líbilo. Na závěr jsme si tedy řekli, jak jsme při tvorbě postupovali od začátku až do konce, jaké pomůcky jsme k tomu potřebovali a co jsme s nimi dělali, zhodnotili jsme také, která z dílčích činností děti nejvíce bavila.

Komentáře dětí:

Tabulka 6 Komentáře dětí – umělecké dílo č. 5

<p>„Jak jsme postupovali při tvorbě?“</p> <p><i>(Postupně doplňováno učitelkou: „Jak jsme začali?“, „Co jsme udělali potom?“, „Co jsme udělali naposled?“)</i></p>	<p>Dívka 1: „<i>(Jméno dívky a chlapce) udělali čáry.</i>“</p> <p>Dívka 2: „<i>Potom jsme vymalovali ten papír.</i>“</p> <p>Chlapec 1: „<i>Měli jsme vidličky.</i>“</p> <p>Dívka 3: „<i>A nebo prstama, jsme malovali.</i>“</p> <p>Dívka 4: „<i>Ty ptáky, jak letí, poslední.</i>“</p>
<p>„Která z činností tě při práci nejvíce bavila?“</p>	<p>Dívka 2: „<i>Mě bavilo malovat prstama.</i>“</p> <p>Chlapec 1: „<i>Mě to s vidličkou.</i>“</p> <p>Dívka 1: „<i>Všechno.</i>“</p>

Obrázek 9 Pole s havrany

Zdroj: www.odaha.com

Obrázek 10 Ztvárnění dětmi

4.4.6 Umělecké dílo číslo 6: Levandulová mlha, Jackson Pollock

Inspirace uměleckým dílem: Levandulová mlha

Téma: Abstrakce

Jeden z největších malířů, Jackson Pollock (1912-1956), pocházející z Ameriky nebyl ve svých začátcích příliš úspěšný. Byl považován za hrubého a nevychovaného člověka se sklonem k alkoholu a násilí. Z počátku pracoval na federálních uměleckých projektech.

V jeho dílech se objevovaly regionální náměty, krajiny, tyto díla měla také svou typickou kompozici. Po jeho pobytu v psychiatrické léčebně se pomalu začal ubírat abstraktním směrem, velký vliv na něj měl například Picasso, nebo mexický umělec Orozco, díky kterému se také zaměřil více i na nástěnné mexické malby. V roce 1943 uspořádal svou první výstavu, kde bylo vystavena jeho rozměrná *Nástěnná malba*, obraz, který se až blížil k surrealismu. Rok poté se stal součástí hnutí abstraktních expresionistů, jehož symbolem je dodnes. Nakonec ho zcela pohltila akční malba a dripping, technika, která spočívá v cákání, kapání barev z plechovek, nebo cákání barev štětcem na plátna. Samotná barva se pro něj stala nejdůležitějším faktorem, kompozice pro něj nebyla důležitá, byl pohlcen tvořením, pohybem kolem obrazu, smysl díla vznikal až v průběhu „akce“, jeho tvorba neměla žádná omezení. A tak, i přes svůj životní styl a podivné chování se stal jedním z největších malířů na americké scéně po druhé světové válce a jedním z hlavních představitelů abstraktního expresionismu. (Vigué, s. 459-464)

Cíle:

- Projevit svůj názor při interpretaci UD J. Pollocka.
- Probouzet fantazii a kreativitu u dětí.

Kompetence:

- Dítě je seznámeno s uměleckým dílem J. Pollocka
(viz *kompetence k učení* in RVP PV)
- Dítě se dokáže vyjadřovat a sdělovat své prožitky, pocity výtvarnými prostředky
(viz *komunikativní kompetence* in RVP PV)

Organizační formy: řízená činnost

Metody: vypravování, popis, rozhovor, demonstrace, práce s obrazem

Prostředky a pomůcky: Reprodukce uměleckého díla, bílé výkresy A4, A3, temperové barvy, různé druhy štětců a kelímků, nádoba na vodu.

Postup výtvarné činnosti:

Motivace: 8:30-8:35

Dětem bylo představeno dílo J. Pollocka. Řekla jsem pár informací o tomto autorovi, poté jsem se snažila dětem jednoduše vysvětlit techniku „dripping“ a následně ji i ukázat.

Hlavní část: 8:35-8:50

Děti pracovaly individuálně u stolku, každý měl dostatek svého pracovního prostoru. Na stole měly děti připraveny různé druhy štětců, kelímků apod, které mohly využít. Pracovaly ve stoje, různými způsoby nanášely, stříkaly, nalévaly barvy na tvrdý výkres.

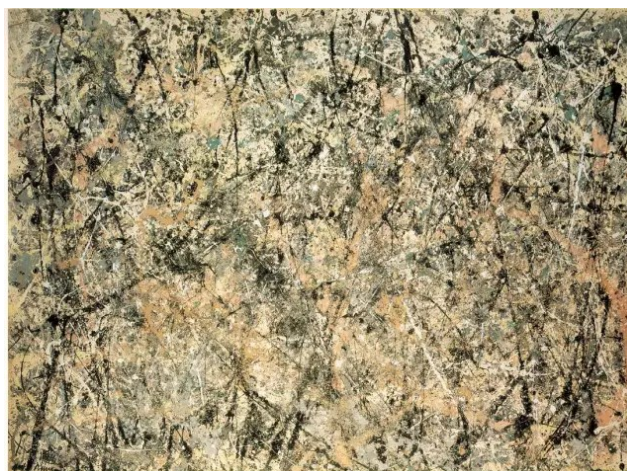
Závěr: 8:50-9:00

Následuje závěrečná část, kdy jsem dětem položila otázku: „*Jak byste pojmenovali své dílo?*“ Děti odpovídají na mou otázku, následně mohou vyjádřit, co se jim při dnešní práci líbilo.

Komentáře dětí:

Tabulka 7 Komentáře dětí – umělecké dílo č. 6

<i>„Jak bys pojmenoval/a své dílo?“</i>	Dívka 1: „ <i>Barevná duha.</i> “ Chlapec 1: „ <i>Taková dráha.</i> “ Dívka 2: „ <i>Kapky.</i> “
---	--

Obrázek 11 Levandulová mlha

Zdroj: <https://poemsandcolours.wordpress.com>

Obrázek 12 Abstrakce dětí

4.5 Umělecké dílo číslo 7: Land Art, Andy Goldsworthy

Inspirace uměleckým dílem: Land Art

Téma: Přírodniny

Andy Goldsworthy (*1956) britský sochař, fotograf, land artista je známý především svými díly z přírodních materiálů vytvořených venku. Při škole pracoval jako zemědělský dělník, a tak se jeho vztah k přírodě postupně tvořil už v období dospívání. Studoval umění, již na škole zjistil, že upřednostňuje umění venku nežli v ateliéru. A tak začal dělat různé práce s kameny, listy, klacky, sněhem, ledem apod. Jedním z jeho nejranějších děl byly skalní sochy blízko jeho školy. Své díla také fotografoval. Mezi typické tvary, systémy jeho prací patří oblouky, kužely, hvězdy, koule nebo hadovité linie. (Blumberg, 2021)

Cíle:

- Seznámit děti s technikou A. Goldsworthyho.
- Probouzet fantazii a kreativitu u dětí.

Kompetence:

- Dítě je seznámeno s technikou A. Goldsworthyho, pracuje s přírodním materiálem.
(viz *kompetence k učení* in RVP PV)
- Dítě dokáže pracovat s ostatními dětmi, aniž by nějak omezovalo či zasahovalo do prostoru ostatních
(viz *kompetence k řešení problémů* in RVP PV)
- Dítě řeší problémy na základě bezprostřední zkušenosti, postupuje cestou pokusu a omylu, zkouší, hledá různé možnosti a varianty
(viz *kompetence k řešení problémů* in RVP PV)

Organizační formy: vycházka

Metody: vypravování, popis, rozhovor, demonstrace, práce s přírodninami

Prostředky a pomůcky: Reprodukce uměleckého díla, přírodniny nalezené v okolí (šišky, větve, kameny apod.)

Postup výtvarné činnosti:

Před samotnou motivací jsme se s dětmi samozřejmě museli připravit na pobyt venku. Následně jsme se vydali na vycházku, jejímž cílem byl velký park, kde jsme si našli vhodné místo pro naši práci.

Motivace: 9:50-10:00

Dětem jsem nejprve řekla něco o autorovi, jehož díla vznikají právě ve venkovním prostředí. Děti byly trochu zaskočeny, jelikož jsme neměli žádné výtvarné pomůcky. Vyprávěla jsem dětem, co znamená „land art“ a prohlédli jsme si několik obrázků tohoto autora. Ptala jsem se dětí „Z čeho jsou tyto obrazy vytvořeny?“, „Z čeho si myslíte, že takový obraz vyrobíme my?“ Po odpovědích dětí jsme se pustili ihned do práce.

Hlavní část: 10:00-10:40

Děti začaly hledat po parku materiál k tvorbě. Přicházely s různými nápady, co vše můžeme využít. Některé z dětí jen nosily a volně pokládaly dané předměty na různá místa. Další děti pak věci dávaly na místa se snahou vytvořit nějaký obrazec, některé jen doplňovaly volná místa, jiné opakovaly systém kamaráda vedle sebe. V procesu mezi dětmi probíhaly různé

rozhovory o tom, jaká bude posloupnost, rozložení, střídání různých materiálů, co využijí a co naopak ne, popřípadě kam co dají. Tak začal vznikat finální výtvar.

Závěr: 10:40-10:50

Jelikož děti toto dílo vytvářely společně a zcela spontánně byl jim dán prostor pro interpretaci tohoto výtvaru. Mohly hovořit o tom, co vše použily k tvorbě, jaký byl jejich systém, jak postupovaly, a co z toho nakonec vzniklo.

Komentáře dětí:

Tabulka 8 Komentáře dětí – umělecké dílo č. 7

„ <i>Co všechno jsme použili?</i> “	Dívka 1: „ <i>Šišky.</i> “ Chlapec 1: „ <i>Kamínky.</i> “ Dívka 2: „ <i>A taky větvičky.</i> “
„ <i>Jak jste postupovali?</i> “	Dívka 3: „ <i>Sbírali jsme ty věci na zemi.</i> “ Chlapec 2: „ <i>A dávali různě k sobě.</i> “

Obrázek 13 Land Art I.

Zdroj: <https://usaartnews.com>

Obrázek 14 Jak tvořily děti

4.5.1 Umělecké dílo číslo 8: Land Art, Andy Goldsworthy II.

Inspirace uměleckým dílem: Land art II.

Téma: Přírodniny

Cíle:

- Seznámit děti s technikou A. Goldsworthyho, pracovat s přírodním materiálem.
- Probouzet fantazii a kreativitu u dětí.
- Podporovat spolupráci dětí.

Kompetence:

- Dítě je seznámeno s technikou A. Goldsworthyho, zachází s přírodním materiálem.
(viz *kompetence k učení* in RVP PV)
- Dítě dokáže pracovat s ostatními dětmi, aniž by nějak omezovalo či zasahovalo do prostoru ostatních
(viz *kompetence k řešení problémů* in RVP PV)
- Dítě řeší problémy na základě bezprostřední zkušenosti, postupuje cestou pokusu a omylu, zkouší, hledá různé možnosti a varianty
(viz *kompetence k řešení problémů* in RVP PV)

Organizační formy: vycházka

Metody: vypravování, popis, rozhovor, demonstrace, práce s přírodním materiálem

Prostředky a pomůcky: Reprodukce díla, přírodniny nalezené v okolí (šišky, větve, kameny, kaštany apod.)

Postup výtvarné činnosti:

Děti tato činnost velmi bavila, a tak jsem se rozhodla ji zařadit znovu. Tak jako minule i teď jsme se před samotnou motivací s dětmi připravili na pobyt venku. Následně jsme se vydali na vycházku, jejímž cílem byl tentokrát malý park, kde jsme si opět našli vhodné místo pro naši práci.

Motivace: 9:50-9:55

Děti už věděly nebo alespoň tušily, co bude následovat, a tak jsme se společně rovnou podívaly po okolí a hledaly vhodný materiál.

Hlavní část: 9:55-10:40

I tentokrát děti pracovaly spontánně a společně na jednom výtvoru. Z blízkého okolí parku přinášely různý materiál a společně z něj začaly skládat daný obrazec.

Závěr: 10:40-10:50

I tentokrát měly děti prostor své vyjádření k dílu, pro interpretaci jejich výtvoru. Mluvily o tom, co vše v okolí našly a co jiného by se dalo využít.

Komentáře dětí:

Tabulka 9 Komentáře dětí – umělecké dílo č. 8

„Co jste ze zdejšího okolí využili?“	<p>Dívka 1: „Zase šišky, ale malinké.“</p> <p>Chlapec 1: „Našli jsme pár kaštanů.“</p>
„Co by se dalo ještě použít?“	<p>Dívka 2: „Třeba kytičky.“</p> <p>Dívka 3: „Listy.“</p>

Obrázek 15 Land Art II.

Zdroj: <https://www.bcswan.net>

Obrázek 16 Výtvar dětí

4.5.2 Umělecké dílo číslo 9: Krajina s motýli, Salvador Dalí

Inspirace uměleckým dílem: Krajina s motýli

Téma: Hmyz

Salvador Felipe Jacinto Dalí (1904-1989) významný španělský surrealistický malíř a grafik. Studoval umění v Madridu a Barceloně, zkoušel, přizpůsoboval se velkému množství uměleckých stylů. Od roku 1920 se tak nějak zhlédl v surrealismu, začal rozvíjet svou paranoicko-kritickou metodu, díky ní se z něj stal nejznámější surrealista na světě. Zobrazoval svůj snový svět, běžné předměty jsou v něm různě deformovány, metamorfovány kolikrát až iracionálním způsobem. Tyto objekty zobrazoval velmi realisticky a umisťoval je do sluncem zalitých krajin. Nejznámějším dílem je Persistence paměti (roztavené hodinky). Pro odlišné názory a klenutí k akademičtějšímu stylu malby byl ze skupiny surrealistů vyloučen. Poté strávil většinu svého času navrhováním divadelních scén, interiérů módních obchodů a šperků. Později namaloval ještě mnoho děl s náboženskou tematikou, reprezentoval vzpomínky na dětství a používal témata soustředěná na jeho ženu.

Tyto obrazy však nejsou ceněny tak, jako jeho dřívější díla. (Britannica, T. Editors of Encyclopaedia, 2022)

Cíle:

- Ilustrovat umělecké dílo S. Dalího.
- Rozvíjet u dětí představivost.

Kompetence:

- Dítě je seznámeno s uměleckým dílem S. Dalího
(viz *kompetence k učení* in RVP PV)
- Dítě se dokáže vyjadřovat a sdělovat své prožitky, pocity výtvarnými prostředky
(viz *komunikativní kompetence* in RVP PV)

Organizační formy: řízená činnost

Metody: vypravování, popis, rozhovor, práce s obrazem

Prostředky a pomůcky: Reprodukce díla, výkresy A4, vodové barvy, štětce, lepidlo, nádoba s vodou, tuš, šablona, chlupaté drátky.

Postup výtvarné činnosti:

Motivace: 8:30-8:40

Zde jsem jako motivaci využila knihu Tuze hladová housenka (Eric Carle), kterou jsme si s dětmi přečetli po úvodu autora a jeho díla.

Hlavní část: 8:40-9:00

Děti pracovaly individuálně u stolu. Na bílý papír formátu A4 děti nanášely vodové barvy. Barevnost byla čistě dle jejich výběru. Štětcem a tuší na svůj již barevný výkres vytvořily motýla, kterému v posledním kroku dotvořily tykadla – nalepily.

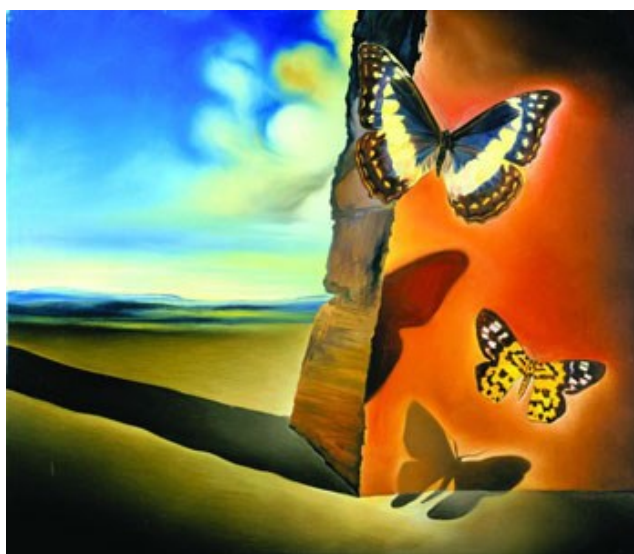
Závěr: 9:05

Na závěr má každé z dětí možnost mluvit o svém obrázku, může nám sdělit svůj vlastní příběh nebo se jednoduše pokusí převyprávět ten námi čtený.

Komentáře dětí:

Tabulka 10 Komentáře dětí – umělecké dílo č. 9

„Co nám povíš o svém obrázku?“	Dívka 1: „ <i>To je motýlek, ale byl housenka. Hodně papal, a pak mu narostly křídla.</i> “ Chlapec 1: „ <i>Mám motýlka a říkám mu modrák.</i> “
--------------------------------	---

Obrázek 17 Krajina s motýli

Zdroj:

<https://brittanyalisabeth.files.wordpress.com>

Obrázek 18 Interpretace dětí

4.5.3 Závěrečná činnost: Výstava děl

Téma: Vernisáž

Cíle:

- Prohlubovat vizuální a estetickou formu vnímání
- Rozvíjet slovní zásobu, paměť

Kompetence:

- Dítě dokáže spontánně reagovat na dané umělecké dílo
(viz *komunikativní kompetence* in RVP PV)
- Dítě dokáže vlastními slovy sdělit informace o svém výtvarném díle
(viz *komunikativní kompetence* in RVP PV)
- Dítě dokáže rozpoznat podobu mezi reprodukcí uměleckého díla a vlastním výtvarným dílem
(viz *kompetence k řešení problému* in RVP PV)

Organizační formy: dramatizace

Metody: popis, rozhovor, demonstrace, vyprávění, práce s obrazy

Prostředky a pomůcky: Obrázky dětí, samotné reprodukce děl, převlek.

Postup výtvarné činnosti:

Motivace: 8:30-8:35

Jako poslední činnost je zvolena závěrečná vernisáž. Nejprve se děti ptám, jestli ví, co to vernisáž nebo také výstava je. Po vysvětlení těchto pojmů si s dětmi na takovouto vernisáž zahrajeme. Učitelka se v převleku předvede jako umělecký průvodce celé výstavy, a z dětí se stávají umělci.

Hlavní část: 8:35-8:50

V prostoru herny jsou různě rozmístěna umělecká díla, která za celou dobu děti interpretovaly. Také u každého z děl nalezneme tištěnou reprodukci původního uměleckého díla, které nám vždy bylo inspirací. S dětmi se postavíme doprostřed místnosti a učitelka se vžívá do role průvodce a děti do role umělců, znalců. Dojde k zahájení výstavy: *„Krásný dobrý den vážení umělci, tímto Vás vítám na vernisáži naší výstavy s názvem „Mladý umělec“ v naší překrásné galerii Kuli-očko. Máme tu čest zde vystavovat ty největší skvosty, mnoho úchvatných uměleckých děl. Pojd'me nyní blíže k prvnímu dílu, které nám můžete více představit.“*

Takto se zastavíme postupně u všech interpretovaných děl, přičemž se děti sami pokouší o popis. Každé dílo okomentujeme, povídáme si o něm, jeho vzniku, tvorbě apod. viz komentáře. Ukončení: *„Vážení, naše výstava je téměř u konce, a tak bych Vám jménem naší galerie Kuli-očko chtěla velmi poděkovat za propůjčení Vašich výtvorů a samozřejmě i za účast na naší společné vernisáži. Do budoucna Vám přeji mnoho další zdařilé tvorby. Ještě jednou děkuji, prosím velký potlesk všem.“*

Závěr: 8:50-9:00

S dětmi jsme se posadili do kruhu na koberec, doprostřed kruhu jsem umístila zmenšeniny obrazů děl, které nám byly inspirací. Pokládala jsem dětem otázky typu: *„Co se vám z našeho společného tvoření nejvíce líbilo?“*, *„Co vás nejvíc bavilo?“*, *„Chtěli byste si něco zopakovat, namalovat znovu?“*, *„Je něco, co se vám nelíbilo?“*, *„Bylo pro vás něco moc těžké, a co?“* Když jsme se v průběhu zmínili o nějakém z obrazů, vybrané dítě mělo za úkol vzít zmenšeninu a přiložit ji ke stejnému, vystavenému dílu. Takto jsme přiřadili všechny obrázky.

Komentáře dětí k samotným dílům:

Tabulka 11 Komentáře dětí k dílům na výstavě

„ <i>Co můžeme na obraze vidět?</i> “	Chlapec 1: „ <i>Letadlo.</i> “ (umělecké dílo č. 3) Dívka 1: „ <i>Barvičky.</i> “ (umělecké dílo č. 6) Dívka 2: „ <i>Motýlka.</i> “ (umělecké dílo č. 9)
„ <i>Jak jsme obraz vytvářeli?</i> “	Dívka 3: „ <i>Voskovkama, a na to vodové barvy.</i> “ (umělecké dílo č. 1) Chlapec 2: „ <i>Malovali jsme si ruce a pak dali na papír.</i> “ (umělecké dílo č. 2) Dívka 1: „ <i>Lepili jsme ty proužky.</i> “ (umělecké dílo č. 4)
„ <i>Jaké pomůcky jsme k tomu potřebovali?</i> “	Dívka 4: „ <i>Písek. A byl barevný.</i> “ (umělecké dílo č. 3) Dívka 2: „ <i>Vidličky a barvy.</i> “ (umělecké dílo č. 5) Chlapec 3: „ <i>To, co jsme našli.</i> “ (umělecké dílo č. 7)
„ <i>Jaké barvy jsme využili?</i> “	Dívka 3: „ <i>Žlutou.</i> “ (umělecké dílo č. 2) Chlapec 1: „ <i>Ty, co se nám líbily.</i> “ (umělecké dílo č. 6)

Komentáře dětí v závěru:

Tabulka 12 Komentáře dětí v závěru

Co se vám nejvíce líbilo? Co vás nejvíc bavilo?	Dívka 1: „ <i>Když jsme malovali štětcema.</i> “ Dívka 2: „ <i>Nebo prstíkama.</i> “ Chlapec 1: „ <i>Jak sme byli venku.</i> “
	Dívka 2: „ <i>Toto.</i> “ (ukazuje na dílo č. 2) Chlapec 2: „ <i>Asi velký letadlo.</i> “

Co byste si chtěli zopakovat, namalovat znovu?	Dívka 3: „Zase něco spolu, na velký papír.“
--	---

Obrázek 19 Vernisáž

5 EVALUACE SOUBORU ČINNOSTÍ

Evaluace souboru činností byla provedena dvěma způsoby, a to je vlastní reflexí ke každé z daných aktivit a následnou reflexí přihlížející učitelky.

5.1 Vlastní reflexe

Ke každé z výtvarných aktivit jsem zpracovala vlastní reflexi. Hodnotila jsem, zda byla aktivita zvolena pro děti vhodně, jak děti na činnosti reagovaly, jak pracovaly, také výběr didaktických strategií, výběr technik, které byly použity. Závěrem jsem pak nastínila potřebné změny pro další práci do budoucna.

5.1.1 Hodnocení výtvarné činnosti č. 1 Barevná studie

K první aktivitě s dětmi jsem zvolila abstraktní dílo proslulého malíře, jímž je Kandinskij. Volila jsem tak právě kvůli jednoduchosti a barevnosti díla. Přišlo mi to pro děti na první seznámení vhodné, a myslím, že také bylo. Aktivita byla jednoduchá, vhodná pro děti různého věku, tudíž s její realizací nebyl problém. Tato úvodní činnost byla pro děti i pro mě něčím novým, a tak mé pocity byly nejprve smíšené. Nicméně je tato třída zvyklá často tvořit, a tak už při úvodních slovech děti velmi pozorně poslouchaly a komunikovaly se mnou. Pro tuto aktivitu jsem vybrala jako organizační formu řízenou činnost. Jevila se vhodně, kvůli úvodu, kde šlo především o komunikaci, popisu, práci s obrazovým materiálem. V této části jsme tedy pracovali hromadně, poté však každé dítě pracovalo na svém výtvaru individuálně. Jako výukové metody jsem zvolila rozhovor, popis, který probíhal tedy s dětmi hromadně, demonstraci, práci s obrazem. Do rozhovorů se děti aktivně zapojovaly, dokázaly komunikovat, odpovídat. Při výtvarné práci dodržovaly svůj prostor, nezasahovaly do obrazu druhých. Aktivně tvořily. Do budoucna bych na začátku s dětmi více probrala vhodné použití barev, některé z dětí volily stejné barvy a kruhy pak v podkladu nebyly tak dobře vidět.

5.1.2 Hodnocení výtvarné činnosti č. 2 Mud Painting

Při další činnosti jsem s dětmi chtěla dělat něco trochu odlišného s použitím našeho těla. Již dříve jsem narazila na Mud Painting, a tak jsem si s myšlenkou ‚ruce v blátě‘ pohrávala tak dlouho, až jsem ji nakonec zařadila. Původním plánem bylo opravdu malovat bahnem, protože děti by to jistě velmi bavilo, ale sychravé počasí mě odradilo, a tak jsem vymyslela tuto barevnější variantu. I tentokrát se děti aktivně zapojovaly, jak do povídání, tak do hlavní

činnosti. Zde jsem zvolila skupinovou práci na velký formát papíru. Ta byla vhodná pro podporu spolupráce a komunikaci. Metody rozhovor, popis, vyprávění, práce s obrazem byly opět účelné. Děti se se zájmem zapojily do jednoduché pohybové básničky. Poté hezky spolupracovaly při hlavní činnosti, byly trpělivé, střídaly se mezi sebou. Natírání rukou barvami je velmi bavilo, užívaly si doteky štětce a mazání barvy. V závěru pak své pocity s radostí popisovaly. V budoucnu bych volila možná ještě větší formát výkresu, nejlépe aby byl spíše delší nežli široký, pro lepší přístup dětí.

5.1.3 Hodnocení výtvarné činnosti č. 3 Letadlo

Do své práce jsem chtěla zahrnout i některého z našich českých umělců, napadl mě Josef Čapek, právě protože jeho díla jsou dětem určena. Zaujmu svou pestrostí barev a jednoduchostí zároveň. Tato aktivita však byla pro děti trochu nevšední, kvůli užití barevného výtvarného písku. Aktivita byla formou řízené činnosti, s metodami rozhovor, popis, vyprávění, práce s obrazem, práce s výtvarným pískem. V úvodu jsem opět mluvila s dětmi hromadně, poté však pracovaly individuálně. Zde to bylo právě kvůli tomu, aby se nám lépe pracovalo s pískem. Bylo určeno několik stanovišť, dle barvy písku, u kterých se děti střídaly. Děti se aktivně zapojovaly, tato činnost zaujala chlapce o něco více než ty předcházející, nejspíše právě kvůli letadlu. Při motivaci měly děti za úkol společně ztvárnit svými těly letadlo, to nadchlo především chlapce, ale zapojit se chtěl každý. Děti velmi bavila práce s pískem, nabírání rukou, sypání na papír. Do budoucna bych na tuto aktivitu vymezila více času, nejen, že si děti chtěli vyzkoušet samotné letadlo, ale také výtvarná část jim trvala déle, než jsem očekávala. Kvůli vícero krokům by bylo vhodné rozdělit tuto činnost do dvou dní. První den udělat náčrt, druhý den nanášet lepidlo a písek. Také nutno podotknout, že práce s pískem byla opravdu velmi nepořádná.

5.1.4 Hodnocení výtvarné činnosti č. 4 Kompozice I.

Další činnost, která byla inspirována barvami a tvary. Zde mi šlo o vhodné užití barev dle autora. Manipulace s páskou a štětce je dobrá pro rozvoj jemné motoriky. I zde byla zvolena forma řízené činnosti, nicméně si myslím, že by se hodila i skupinová práce. Metodami byly rozhovor, popis, vyprávění, práce s obrazem, demonstrace, jak při tvorbě postupovat. Samotné toto dílo děti až tolik neoslovalo, ale bavila je práce s papírovou lepící páskou, kterou lepily opravdu vehementně. Při užívání temperové barvy většina dětí vybarvovala pouze vzniklé čtverce a obdélníky, snažily se nemíchat barvy dohromady. Také odlepování pásky je velice bavilo, i když s tím měly problémy a byla nutná pomoc učitelky.

Když se nad tím znovu zamyslím, opravdu by do budoucna byla vhodnější forma skupinové práce. Právě kvůli manipulaci s páskou, se kterou měly občas děti problémy, a tak musela často zasahovat učitelka.

5.1.5 Hodnocení výtvarné činnosti č. 5 Pole s havrany

Při této činnosti jsem vedla děti k vzájemnému respektování svého prostoru, ohleduplnosti, spolupráci, schopnosti domluvit se. Také jsem chtěla zařadit práci s netradičním materiálem, což právě tady bylo využití plastových vidliček. Tato práce byla prací skupinovou, děti tvořily spontánně v jeden čas, střídaly se v rolích, nanášely barvu na jeden velký formát. Metody vyprávění, popis, rozhovor, demonstrace. Děti se aktivně zapojovaly jak při odpovědích, tak při aktivitě. Malování prsty dětem zabralo dost času, v průběhu jsem chtěla dětem tedy nějakým způsobem pomoci, a tak jsem dětem nabídla houbičky pro nanášení barvy. Chtěly se několikrát prostřídat v obou rolích. Na závěr měly možnost říct, která z dílčích činností je nejvíce bavila. Změny do budoucna by byly asi takové, že bych alespoň některým dětem dala od začátku houbičky na nanášení barvy. Ty jsou velmi vhodné pro děti mladšího věku, dobře se jim s nimi pracuje, možná lépe než například se štětcem. Také i zde by se hodilo pracovní oblečení, aby děti nebyly špinavé od barev.

5.1.6 Hodnocení výtvarné činnosti č. 6 Levandulová mlha

J. Pollock velmi významná osobnost a já ani na chvíli nezaváhala jej zařadit. Ačkoliv je jeho dílo opravdu velmi abstraktní chtěla jsem ho s dětmi zkusit interpretovat, a už dopředu mě zajímalo, jaké budou jejich reakce a jaké příběhy si za svými výtvoři vymyslí. Děti zaujalo už jen samotné povídání si o prskání a cákání barev, měly spoustu nápadů, jak a čím by se ještě mohla barva nanášet. Zde jsem schválně zvolila formu řízené činnosti, ačkoliv tato aktivita spíše volá po skupinové práci a opravdu velkém formátu. I přesto jsem se nenechala odradit a dětem jsem chtěla dopřát samostatný formát. Zvolené metody byly rozhovor, popis, vyprávění, práce s obrazem, demonstrace techniky. Děti si nanášení barvy opravdu velmi užívaly, jejich obrazy byly barvitě stejně jako asociace k jejich výtvorům. Každé z dětí nám na konci řeklo něco o svém obraze. Do budoucna by bylo vhodné tuto aktivitu klidně realizovat ve venkovním prostředí, kde děti nenadělají tolik nepořádku. Nabízí se také již zmíněná společná práce, tedy velký společný formát. K této činnosti by bylo dobré užití pracovních oděvů, nebo výtvarných pláštů, jelikož barvy můžou být opravdu všude.

5.1.7 Hodnocení výtvarné činnosti č. 7 Land Art I.

Při této aktivitě jsem chtěla probudit u dětí fantazii a kreativitu, děti pracovaly s přírodním materiálem a dá se říct, že se snažily utvářet jakýsi celek. Už při úvodu a prohlížení reprodukcí děl tohoto autora děti zaujalo prostředí a také výtvarné prostředky. Divily se, co vše může vzniknout z okolních věcí z přírody, některé byly doslova šokované. Vycházku jako organizační formu jsem zvolila kvůli mé potřebě a vidině nutnosti dělat něco na čerstvém vzduchu. Myslím, že i pro děti to byla příjemná změna. V tomto věku mají potřebu na vše sahat, vše sbírat a prohlížet. A tady jim to bylo přímo umožněno. Děti velice aktivně prozkoumávaly nejbližší okolí, sbíraly vše, co jim přišlo do ruky. Některé děti nalezené věci nosily na hromádku, jiné je rovnou skládaly do nějakých tvarů. Při této činnosti se opravdu zapojily všechny děti na sto procent. Do budoucna bych celkově s dětmi doporučovala více pracovat s přírodninami.

5.1.8 Hodnocení výtvarné činnosti č. 8 Land Art II.

Kvůli velkému zájmu a nadšení dětí z tvoření mimo třídu jsem tuto aktivitu zařadila ještě jednou. Opět jsme tak šli na vycházku. Použité metody byly rozhovor, popis, práce s přírodninami. Tentokrát už děti věděly, co budeme dělat, a co se bude dít. Byly na mě méně koncentrované, protože se především rozhlížely všude kolem, a tak motivace v tento den nebyla skoro nutná. Děti opět spolupracovaly, dávaly prostor jeden druhému, domlouvaly se na posloupnosti přírodnin, jejich řazení, umístování. Když nastal nějaký konflikt snažily se jej v klidu vyřešit. Na konci pak děti mluvily o tom, co vše obsahuje jejich dílo a co ještě by se dalo z přírody nebo v přírodě využít. Do budoucna je vhodná změna prostředí, spousta materiálu by mohla být v blízkosti lesa, polních cest apod. samozřejmě s nutností zajištění bezpečnosti dětí.

5.1.9 Hodnocení výtvarné činnosti č. 9 Krajina s motýli

Jako poslední z výtvarných činností jsem si vybrala interpretaci díla Dalího, vybrala jsem si toto méně známé dílo. Celou činnost jsem chtěla pojmout zase trochu jinak. Při motivaci jsem četla krátkou knihu o housence, jak se z ní stává motýl. Poté následovala samotná výtvarná aktivita, a na závěr děti zkoušely říct něco o svém díle, příběh svého motýlka nebo se snažily říct námi vyprávěný příběh ve zkratce. Dětem se velice líbila čtená kniha, chtěly si ji prohlédnout a omakat. Motiv motýla byl pro ně atraktivní, myslím, že i velkou zásluhu měl právě čtený příběh. Pro toto tvoření byla zvolena řízená činnost s metodami vyprávění, popis, rozhovor. Poté děti pracovaly individuálně u stolků. Děti velmi dobře komunikují.

Odpovídají na otázky mnohem lépe a více než na samotném začátku. U této činnosti děti bavilo i komentování svého obrázku příběhem, který si v danou chvíli vymyslely. Myslím, že organizační forma byla zvolena dobře. Průběh činnosti a samotnou tvorbu jsem musela trochu pozměnit, přizpůsobit. Původní plán byl pro děti příliš složitý, a tak jsem trochu improvizovala. Tato činnost by se klidně mohla rozdělit do dvou částí, do dvou dnů.

5.1.10 Hodnocení výtvarné činnosti č. 10 Výstava děl

Závěrečná aktivita byla v duchu vernisáže tedy výtvarné výstavy dětí a všech jejich interpretací. Chtěla jsem všechny aktivity řádně ukončit a uzavřít, s dětmi se na vše společně ještě jednou podívat a o všem si popovídat. Do motivace jsem zapojila díla umělců, dětí, převlek umělce, vytvořila jsem v herně „galerii umění“. Děti pak byly umělci, kteří popisovaly a hodnotily daná díla. Nakonec proběhla závěrečná reflexe s dětmi, při které jsme využili zmenšené obrázky děl, které děti postupně přiřazovaly k ostatním. Děti se velmi dobře vžily do své role, odpovídaly na otázky, popisovaly obrazy. Organizační formou zde byla dramatizace, myslím že se to k závěru velmi hodilo. Vhodná byla také metoda rozhovoru, kdy jsem se dětem snažila klást jednoduché a jasné otázky, především otevřené, aby měly možnost se ke všemu vyjádřit. Jako pomůcky jsem zvolila převlek, díla děl a původní díla umělců a v konečné fázi taky jejich zmenšeniny. Dětem se můj převlek líbil, lépe se vžily do svých rolí umělců a spolupracovaly. Snažily se popisovat obrazy, jak je tvořily, pomůcky, které potřebovaly, popisovaly vše, co si zapamatovaly. Bylo vidět, že i celkově je činnosti bavily. Myslím, že téma výtvarného umění můžeme s klidem v mateřských školách zařazovat klidně kdykoliv v průběhu celého roku. Do budoucna bych možná přidala více aktivit nakonec.

5.2 Reflexe přihlížející učitelky

V průběhu všech činností byly vhodně voleny organizační formy a metody práce. Aktivity byly přiměřené věku dětí. Činnosti byly pečlivě připraveny, také byly zvoleny adekvátní pomůcky a prostředky. Byly zařazeny také některé netradiční materiály, nebo přírodní materiály. V úvodní motivaci bylo dětem vše vysvětleno srozumitelně a hravou formou. Do aktivit byly zařazeny některé netradiční materiály, také přírodní materiály. Otázky byly formulovány dobře, srozumitelně, děti měly dostatek prostoru na zpracování své odpovědi. Byly také dostatečně chváleny, dostávalo se jim odpovědi na jejich zvědavé dotazy. Některé aktivity podléhaly improvizaci, či drobnému přizpůsobení. Děti měly vždy možnost volby, do činností se zapojovaly sami, dobrovolně dle svého uvážení.

U činností byla vhodně zvolena forma motivace, která nepotřebovala být příliš dlouhá (pomocí dialogů, otázek a odpovědí). Ovšem je dobré vyzdvihnout i zařazení jiné formy jako je četba knihy, báseň s pohybem, hra. Pro práci do budoucna navrhuji užití sytějších barev, u díla č. 1 a 9 například anilinové barvy, nebo olejové pastely také u č. 1. U aktivity č. 9 bylo nutné zjednodušení, improvizace – původní plán byl pro děti příliš náročný. V rámci činnosti č. 6 bych zařadila kolektivní práci na velký formát. Pro výtvarné aktivity č.2,5,6 by bylo vhodné pracovní oděnění dětí. Některou činnost bych rozdělila do více pracovních úseků (č. 3). Při individuální tvorbě dítěte doporučuji vždy větší formát výkresu a dostatečný prostor kolem sebe. Oceňuji práci s přírodninami ve vnějším prostředí. Absence prostorových aktivit, byly voleny především plošné techniky.

5.3 Doporučení pro praxi

Všechny činnosti by měly být pro děti dobrovolné, dáme jim tedy prostor pro zapojení, třeba že v průběhu aktivity. Při každé z motivací je důležité mluvit jasně, stručně, klást dětem otevřené otázky, dát jim dostatek času na rozmyšlení a odpověď, nechat je mluvit, neskákat jim do řeči. Popřípadě otázku formulovat jinak, lépe. Některé výtvarné činnosti nebylo potřeba nějak složitě popisovat, u některých naopak byla potřeba demonstrace. Důležité je také, aby každé dítě mělo dostatek místa pro tvoření. Při společných pracích tvoříme na spojených stolech nebo na zemi pro lepší přístup dětí. Při tvorbě si dáváme pozor i na své okolí například využitím ubrusů, děti by také mohly mít pracovní oděv nebo plášť. Při většině výtvarných aktivit je lepší využívat větší formát papíru, také je dobré mít připraveno větší množství pomůcek.

Podrobněji k činnostem:

Při tvorbě **uměleckého díla č.1** bych doporučila se s dětmi na začátku pobavit o volbě barev, aby nedocházelo ke splnutí podkladu se samotnými kruhy (užití stejných odstínů). Také by bylo vhodné použití anilinových barev místo vodových, kvůli sytosti.

U **uměleckého díla č. 2** by bylo vhodné volit jiný formát papíru, mohl by být užší a delší pro lepší přístup dětí. Výkres umístit na spojené stoly nebo na zem, samozřejmě s vhodnou podložkou, ubrusem.

Proces u **uměleckého díla č. 3** by se dal rozdělit do dvou dní, první den by děti tvořily samotné letadlo, druhý den nanášely písek. Dát dětem více času na tvorbu. Opět dbát na čistotu okolí.

Umělecké dílo č. 4 by se dalo dělat i skupinovou formou práce. Dětem se špatně odlepovala papírová páska, často se porušil daný výtvar. Pásku je lepší odlepit pomalu až po zaschnutí barev.

Při realizaci **uměleckého díla číslo 5** dbáme na čistotu prostředí a dětí vhodným oblečením, ubrusy. Dětem je na velké plochy vhodno dát třeba houbičky, se kterými se jim velmi dobře pracuje.

I u **uměleckého díla č. 6** je nutno dbát na čistotu kolem sebe, a na oblečení dětí. Tato činnost by se také mohla zrealizovat jako společná práce, nejlépe ve vnějším prostředí, právě kvůli vzniklému nepořádku, také na daleko větší formát.

Realizace **uměleckého díla č. 7 a 8** probíhala venku. Je dobré volit místa, kde můžeme najít vhodné přírodní materiály k tvorbě.

Pro vylepšení **uměleckého díla č. 9** by bylo vhodné použít anilinové barvy kvůli sytosti barev. Také je možné zvolit větší formát papíru.

U realizace **aktivity č. 10** doporučuji dětem stručně a jasně vymezit pojmy výstava a vernisáž. Výstavu provádět ve větším prostoru, místnosti – kvůli množství obrázků a možnosti prohlížení všech děl. Dát dostatečný prostor dětem pro jejich vyjádření.

ZÁVĚR

Nic není takové, jak se na první pohled zdá. Právě tato věta značně vystihuje využití umění v předškolním vzdělávání. Na první pohled se nám může zdát, že se do mateřských škol téma umění nehodí, protože je pro děti složité a nepochopitelné. Ale proč se setkáváme rovnou s odsouzením a zavrnutím, proč dětem nedáme alespoň tu možnost? Při realizaci aktivit zaměřených na interpretaci výtvarných děl jsem dospěla k názoru, že bychom umění v mateřské škole měli dát přece jen šanci. Umění může být pro děti zajímavé a zábavné, když je dětem vhodně předloženo, a když jsou dostatečně namotivovány.

Tato práce se dělí na dvě části. První obsahuje sumarizované poznatky o výtvarném umění a jeho využití ve vztahu s uměleckým dílem při práci s dětmi předškolního věku. Zabývá se výtvarným uměním v předškolním vzdělávání, ukazuje, jak je pojmáno umění v kurikulárních dokumentech, a také jaké psychologické procesy se pojí se samotnou tvorbou.

V praktické části byl navrhnout soubor deseti činností. Každá z činností je inspirována jedním uměleckým dílem. Výjimkou je poslední aktivita, která je závěrečná. Po úvodní motivaci měly děti volnou ruku při interpretaci daného díla. Techniky byly voleny různorodě, využívali jsme nespočet různých pomůcek a prostředků. Aktivity byly navrženy tak, aby se mohly zapojit děti bez omezení věku.

Cílem tohoto souboru bylo především seznámit děti s uměleckými díly některých umělců, prostřednictvím interpretace těchto děl vytvořit prostor pro rozvoj tvořivosti a fantazii dětí, a podporovat jejich spontánnost sebevyjádření a svobodu projevu.

Soubor činností byl v závěru evaluován prostřednictvím vlastní reflexe a reflexe přihlízející učitelky. Byla stanovena i doporučení pro další praxi. Z evaluace plyne, že určené cíle byly splněny.

Zpětnou vazbou mi byly pozitivní komentáře dětí, jejich zápal do tvoření a poznávání něčeho nového, jejich aktivita a spolupráce při činnostech a zaujetí do tohoto tématu a celého procesu.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Bezděková, L., Kubecová, M., Kupcová, Z., & Váňová, H. (2016). *Rozvíjíme výtvarné dovednosti a fantazii dětí*. Praha: Raabe.

Blumberg, N. (2021). Andy Goldsworthy [Online]. *Encyclopedia Britannica*. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Andy-Goldsworthy>

Britannica, T. Editors of Encyclopaedia (2022). Salvador Dalí [Online]. *Encyclopedia Britannica*. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Salvador-Dali>

Gispert, C., (2002). *Svět umění: umělci, směry a slohy*. Praha: Euromedia Group-Knižní klub.

Hazuková, H. (2012). *Výtvarné činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe.

Kaďůrková, M. (2013). Josef Čapek [Online]. *Moderní dějiny*, 1-5. Dostupné z: <https://www.moderni-dejiny.cz/clanek/josef-capek-malir-spisovatel-humanista/>

Kohl, M. A. F. (2009). *Preschool art: it's the process, not the product!*. Beltsville: Gryphon House.

Kulka, J. (2008). *Psychologie umění*. Praha: Grada.

Jaffé, H. L.C. (2022). Piet Mondrian [Online]. *Encyclopedia Britannica*. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Piet-Mondrian>

Pankhurst, A., & Hawksley, L. (2014). *Tajemství umění: 80 mistrovských děl s detailním vysvětlením*. Praha: Mladá fronta.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. (2021) [Online] Praha: MŠMT. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/opatreni-ministra-zmena-rvppv-2021>

Read, H. E. (1967). *Výchova uměním*. Praha: Odeon.

Rochovská, I., & Krupová, D. (2016). *Umělci v mateřské škole: aktivity zaměřené na interpretaci výtvarného umění*. Praha: Portál.

Sharp, C. (2004) *Developing young children's creativity: what can we learn from research?* [Online]. Dostupné z: <https://www.nfer.ac.uk/developing-young-childrens-creativity-what-can-we-learn-from-research>

Slavík, J. (2001) *Umění zážitku, zážitek umění: teorie a praxe artefietiky*. Praha: Univerzita Karlova.

Slavíková, V., Hazuková, H., & Slavík, J. (2010). *Výtvarné čarování: artefietika pro předškoláky a mladší školáky*. Úvaly: Albra.

Slavík, J., Chrz, V., & Štech, S. (2014). *Tvorba jako způsob poznávání*. Praha: Karolinum.

Stadlerová, H. (2011). *Po O: východiska a inspirace pro výtvarnou tvorbu dětí v předškolním vzdělávání*. Brno: Masarykova univerzita.

Sperone W. Editors. (2022) Richard Long [Online]. *SPERONE WESTWATER*. Dostupné z: <https://www.speronewestwater.com/artists/richard-long#tab:slideshow>

Stehlíková Babyrádová, H. (2014). *Výtvarný projev dítěte předškolního věku v jednadvacátém století*. Olomouc: Univerzita Palackého.

Šobáňová, P. (2007). *Škola muzejní pedagogiky 1: poznámky k partnerství výtvarné a muzejní pedagogiky*. Olomouc: Univerzita Palackého.

Vigué, J. (2011). *Mistři světového malířství*. Čestlice: Rebo.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Apod.	A podobně.
Atd.	A tak dále.
Č.	Číslo.
S.	Strana.
RVP PV	Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.
UD	Umělecké dílo.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Barevná studie – soustředné kruhy.....	28
Obrázek 2 Interpretace díla dětmi.....	29
Obrázek 3 Mud Painting	31
Obrázek 4 Tvorba dětí	32
Obrázek 5 Letadlo.....	34
Obrázek 6 Letadla dětí.....	35
Obrázek 7 Kompozice I.	37
Obrázek 8 Práce dětí	38
Obrázek 9 Pole s havrany	41
Obrázek 10 Ztvárnění dětmi	41
Obrázek 11 Levandulová mlha	43
Obrázek 12 Abstrakce dětí.....	44
Obrázek 13 Land Art I.	46
Obrázek 14 Jak tvořily děti.....	46
Obrázek 15 Land Art II.....	48
Obrázek 16 Výtvor dětí.....	49
Obrázek 17 Krajina s motýli.....	51
Obrázek 18 Interpretace dětí.....	52
Obrázek 19 Vernisáž.....	55

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Plán souboru činností.....	24
Tabulka 2 Komentáře dětí – umělecké dílo č. 1	28
Tabulka 3 Komentáře dětí – umělecké dílo č. 2	31
Tabulka 4 Komentáře dětí – umělecké dílo č. 3	34
Tabulka 5 Komentáře dětí – umělecké dílo č. 4	37
Tabulka 6 Komentáře dětí – umělecké dílo č. 5	40
Tabulka 7 Komentáře dětí – umělecké dílo č. 6	43
Tabulka 8 Komentáře dětí – umělecké dílo č. 7	46
Tabulka 9 Komentáře dětí – umělecké dílo č. 8	48
Tabulka 10 Komentáře dětí – umělecké dílo č. 9	51
Tabulka 11 Komentáře dětí k dílům na výstavě	54
Tabulka 12 Komentáře dětí v závěru	54

